

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Účetní a daňové aspekty pohledávek v insolvenčním řízení z pohledu věřitele
Accounting and Tax Aspects of Receivables in Insolvency Proceedings from the
Point of View of the Creditor

Student:

Bc. Petra Vymětalíková

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. Jan Široký, CSc.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Petra Vymětalíková**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: Účetní a daňové aspekty pohledávek v insolvenčním řízení z pohledu věřitele
Accounting and Tax Aspects of Receivables in Insolvency Proceedings
from the Point of View of the Creditor

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika insolvenčního řízení
 3. Pohledávky v insolvenčním řízení z účetního a daňového pohledu
 4. Praktické řešení pohledávek v insolvenčním řízení
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.
BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. Praha: BOVA POLYGON, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7273-159-6.
MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Praha: Linde, 2009. 394 s. ISBN 978-80-7201-780-5.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně, kromě uvedené přílohy č. 1 a příloh č. 3 až 12, které poskytla se souhlasem společnost GENOVA-SERVIS s.r.o.

V Ostravě dne 26. dubna 2013

.....
Bc. Petra Vymětalíková

Obsah

1 ÚVOD	5
2 CHARAKTERISTIKA INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	8
2.1 Vývoj insolvenčního řízení	9
2.2 Pojem úpadek	10
2.3 Insolvenční návrh	11
2.3.1 Věřitelský návrh	12
2.4 Zahájení insolvenčního řízení	13
2.5 Věřitelé a uplatňování jejich pohledávek	14
2.5.1 Uplatnění pohledávek za podstatou a pohledávek jim na roveň postavených	14
2.5.2 Pohledávky uplatněné přihláškou	15
2.5.3 Změna v osobě věřitele v rámci probíhajícího insolvenčního řízení	18
2.6 Projednání insolvenčního návrhu	19
2.7 Rozhodnutí o úpadku	21
2.7.1 Přezkumné jednání	22
2.7.2 Věřitelské orgány	24
2.7.3 Rozhodnutí o způsobu řešení úpadku	25
2.8 Dílčí závěr kapitoly	26
3 POHLEDÁVKY V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ Z ÚČETNÍHO A DAŇOVÉHO POHLEDU	27
3.1 Účetní a daňový pohled na pohledávky po lhůtě splatnosti	27
3.1.1 Účetní operace související se vznikem pohledávky	29
3.1.2 Opravné položky k pohledávkám	31
3.1.3 Daňový režim opravných položek	32
3.1.4 Opravné položky u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení	34
3.1.5 Odpis pohledávky	37
3.1.6 Postoupení pohledávky	39
3.2 Oprava daně z přidané hodnoty u pohledávek v insolvenčním řízení	40
3.2.1 Podmínky pro provedení opravy	41
3.2.2 Uvedení opravy v daňovém přiznání	43
3.2.3 Výpočet opravované výše daně	44

3.2.4	Vliv opravy na daň z příjmů a účetnictví	44
3.2.5	Postup v případě následného uspokojení pohledávky	45
3.2.6	Postup v případě postoupení pohledávky věřitelem	46
3.3	Dílčí závěr kapitoly	46
4	PRAKTICKÉ ŘEŠENÍ POHLEDÁVEK V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ	47
4.1	Stav účetnictví věřitele před zahájením insolvenčního řízení	47
4.1.1	Zákonné opravné položky dle § 8a zákona o rezervách	48
4.2	Insolvenční řízení	49
4.2.1	Usnesení o úpadku spojené s prohlášením konkursu	49
4.2.2	Přihlášení pohledávek a jejich přezkum	50
4.3	Účetní a daňové souvislosti insolvenčního řízení	51
4.3.1	Tvorba opravných položek za dlužníky v insolvenčním řízení	51
4.3.2	Oprava výše DPH	52
4.4	Shrnutí dopadu na základ daně v letech 2011 a 2012	54
4.5	Modelové dokončení	55
4.5.1	Postoupení pohledávky	55
4.5.2	Věřitel neobdrží úhradu	57
4.5.3	Věřitel obdrží úhradu	57
4.6	Shrnutí modelového dokončení	60
5	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	SEZNAM ZKRATEK	71
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

1 Úvod

Pro zpracování diplomové práce z oboru Účetnictví a daně, jsem si zvolila téma „Účetní a daňové aspekty pohledávek v insolvenčním řízení z pohledu věřitele“. Toto téma jsem si vybrala, neboť mě tato problematika velice zajímá a ráda bych o ní získala nové poznatky.

Pohledávka představuje právo podniku na zaplacení určité peněžité částky. V praxi je však běžné, že určitá výše pohledávky není uhrazena. Zejména v současné době, kdy světová finanční krize zhoršuje platební morálku některých dlužníků. Není tedy překvapující, že tyto situace často vyústí v úpadek těchto dlužníků.

Věřitelům mohou způsobit neuhrazené pohledávky závažné dopady, jelikož snižují jejich cash-flow, mohou se tak dostat do vážných finančních problémů. Zničující dopady na věřitele může mít i to, že jsou povinni zdanit výnosy bez ohledu na to, zda pohledávka byla zaplacená. Současná právní úprava totiž vyžaduje, aby právnické osoby zdanily v základu daně (dále jen „ZD“) z příjmů právnických osob i výnosy, které jim jejich odběratelé neuhradí. Stejně tak v principu podléhají dani z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) poskytnutá zdanitelná plnění, bez ohledu na to, zda byla příjemcem zdanitelného plnění uhrazena.

Danit výnosy, jež nebyly uhrazeny, obecně není z daňového pohledu spravedlivé. Proto musí právní úprava obsahovat mechanismy, které umožní snížit daňovou povinnost vzniklou z neuhrazené pohledávky. Český daňový systém obsahuje několik takových mechanismů. Speciální daňový režim se vztahuje na pohledávky za dlužníky v insolventi.

V rámci insolvenčního řízení mohou věřitelé uplatňovat své pohledávky. Jeho základní právní úpravu obsahuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“).

Hlavním cílem této práce je charakterizovat průběh insolvenčního řízení z pohledu věřitele a analyzovat daňové mechanismy, které může věřitel využít v insolvenčním řízení s cílem, co nejvíce eliminovat daňovou povinnost vzniklou z pohledávky, která nebyla dlužníkem uhrazena.

Práce bude vztažena na právnické osoby provozující svoji činnost na území České republiky, plátce DPH a tedy vedoucí účetnictví. Celá problematika práce se bude vztahovat

k pohledávkám vlastním a vzniklých v rámci obchodního styku, tj. za dodávky výrobků, zboží, služeb.

První kapitola se bude zabývat základním průběhem insolvenčního řízení z pohledu věřitele. Bude zde stručněji popsáno zahájení insolvenčního řízení na návrh věřitele, uplatňování pohledávek a vydání rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení.

Druhá kapitola bude věnována účetním a daňovým souvislostem. Stěžejní budou hlavně tyto právní normy:

- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o účetnictví“),
- České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. (dále jen „ČÚS“),
- zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“),
- zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rezervách“),
- zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DPH“).

Nejprve budou popsány účetní a daňové souvislosti spojené se vznikem pohledávky. Neuhrazením pohledávky dochází ke snižování její hodnoty, proto bude druhá kapitola věnována tvorbě a daňovému režimu opravných položek. Na tvorbu opravných položek bude navazovat problematika odpisu pohledávky. Současně bude také popsán jeho daňový režim. V rámci této kapitoly bude také probráno postoupení pohledávky, zejména jak se promítne do účetnictví věřitele a jaký bude mít dopad na jeho ZD. V neposlední řadě bude kapitola zaměřena na ustanovení zákona o DPH, které umožňuje věřitelům provést opravu výše daně na výstupu, pokud mu jeho dlužník nezaplatil za dodané zboží nebo poskytnutou službu a insolvenční soud proti dlužníkovi zahájil insolvenční řízení.

Předposlední kapitola je věnována případové studii. V této studii bude popsáno v současné době probíhající insolvenční řízení řešené konkursem dlužníka, ve kterém vystupuje jako věřitel společnost GENOVA-SERVIS s.r.o. Této společnosti bych chtěla také

poděkovat za poskytnutí podkladů. Pro názornost je zde využíváno výstupů zpracovaných v účetním systému Finance¹.

Práce se nezabývá řešením insolvenčního řízení v zahraničí, pouze v České republice a také se nezabývá jednotlivými způsoby řešení úpadku.

V této práci bude využita metoda analýzy, metoda popisu a v případové studii také metoda modelovací.

Diplomová práce vychází z legislativy účinné k 1. lednu 2013 a byla dána k vazbě dne 5. dubna 2013.

¹ Účetní software vyvinutý českou společností Profex AM, spol. s r.o. Specializuje se na vývoj finančních softwarů pro malé a střední podniky, účetní a jednotlivce.

2 Charakteristika insolvenčního řízení

Tato kapitola by měla nastínit základní průběh insolvenčního řízení z pohledu věřitele. Nejprve bude popsán stručný vývoj insolvenčního řízení od samotného vzniku do současné podoby. Další část bude věnovaná insolvenčnímu návrhu, který byl podán ze strany věřitele. Současně se tato kapitola také zaměří na uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení a jejich přezkum. V závěru pak bude popsáno projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o něm s návazností na rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka.

Insolvenční řízení je právním prostředkem sloužícím pouze k řešení úpadku dlužníka. Nikdy nesmí být využíváno k jinému cíli, např. k běžnému vymáhání peněžitých pohledávek, aniž by byl dlužník v úpadku.

Celé insolvenční řízení by mělo respektovat procesní zásady, jejichž výčet obsahuje § 5 insolvenčního zákona. Insolvenční řízení musí probíhat tak, aby všichni věřitelé měli stejné postavení. Žádný z účastníků nesmí být nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn. Řízení by také mělo směřovat k rychlému a efektivnímu uspokojení věřitelů.

Pro insolvenční řízení je charakteristické, že se ho účastní mnoho subjektů. Mezi nejdůležitější subjekty řadíme insolvenční soud, kterým je v prvním stupni věcně příslušný soud krajský, obsazený samosoudce. Dalšími subjekty jsou účastníci řízení, jejichž okruh je vymezen v § 14 odst. 1 insolvenčního zákona. Jedná se o dlužníka a věřitelé, kteří uplatňují svoje nároky. Dlužníkem může být osoba fyzická i právnická, podnikatel i nepodnikatel.

Dalšími účastníky jsou tedy věřitelé, kteří uplatňují své nároky. Okruh věřitelů bývá široký. „*Kromě toho je tento okruh i proměnlivý, protože k uplatňování nároků dochází prakticky v průběhu celého insolvenčního řízení a někteří věřitelé odpadají buď proto, že jejich pohledávka byla úspěšně popřena, anebo naopak uspokojena v průběhu řízení, pokud je to přístupné.*“² To vedlo k tomu, že vznikají nové subjekty, které reprezentují zájmy většiny věřitelů. Jedná se o věřitelské orgány. Klíčovou postavou řízení je insolvenční správce, který má samostatné postavení vůči dlužníku i vůči věřitelům. Disponuje právy a povinnostmi danými zákonem a rozhodnutím soudu. Jedná na vlastní jméno a na účet dlužníka a lze ho označit jako organizátora příprav a podkladů pro rozhodnutí ve věci.

² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s 599. ISBN 978-807-2018-420.

2.1 Vývoj insolvenčního řízení

Určité tendence přibližování k insolvenčnímu řízení existovaly již v Říši římské, kdy se rozvíjelo peněžní hospodářství. Vytvořila se zde také právní terminologie (např. bankrot z „banco rotto“). V nejstarším římském právu se uplatňovalo dlužní otroctví jako forma donucení k plnění. Tento trest byl však zakázán. V novověku dochází k rozkvětu hospodářství, ale současně se množí i případy neúspěšných podnikatelů v úpadku. V důsledku toho započal vývoj insolvenčního práva, jehož cílem je co nejširší uspokojení věřitelů. Toho se dosahuje tím, že při účasti všech věřitelů se mezi ně rozděluje zbytek dlužníka majetku. Jedná se o konkurs.³

V druhé polovině 20. století došlo ke zbrždění vývoje insolvenčního práva, jelikož došlo ke změně typického úpadce. Dříve jim býval drobný podnikatel, avšak dnešní úpadky se týkají středních a velkých podnikatelů a kromě nich nepodnikatelů – spotřebitelů. Jelikož při řešení úpadků těchto druhů nebyly používané formy efektivní, docházelo k hledání nových cest. Zavedl se tedy nový způsob řešení úpadku, ke kterým patří tzv. reorganizace. Podstata reorganizace spočívá v tom, že podniky v úpadku nekončí, ale pokračují pod dohledem soudu. Řídí se podle dlouhodobého plánu, jehož součástí je postupné splácení věřitelských pohledávek. Další alternativou pro řešení úpadku jsou tzv. spotřebitelské konkursy (též známé jako oddlužení), které se týkají nepodnikatelů.⁴

V současné době je právní úprava insolvenčního řízení v České republice zakotvena v insolvenčním zákoně, který s účinností od 1. ledna 2008 nahradil zákon o konkurzu a vyrovnání. Insolvenční zákon se snaží posílit postavení věřitelů, motivovat dlužníka řešit svůj úpadek včas. Snaží se také zrychlit a zefektivnit úpadekové řízení.

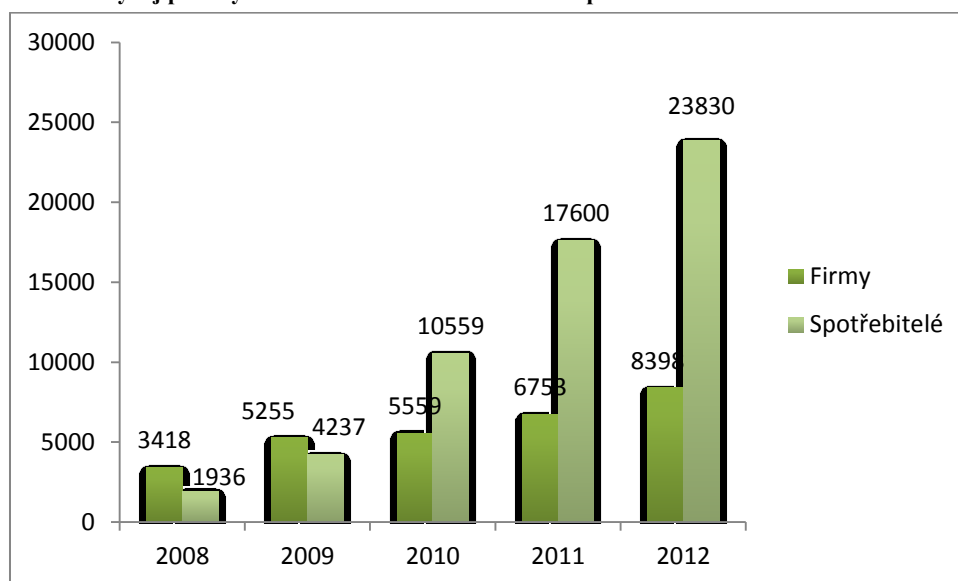
Počet insolvenčních řízení má v posledních letech negativní vývoj, jelikož se rok od roku zvyšuje počet podaných insolvenčních návrhů ze strany firem a spotřebitelů.

Jak lze vidět na obr. 2.1, častějším úpadcem se staly fyzické osoby - spotřebitelé. Za rok 2012 podali spotřebitelé celkem 23 830 insolvenčních návrhů, zatímco firmy jen 8 398. K tomuto negativnímu vývoji přispívá snížená spotřebitelská poptávka daná zvýšením DPH a pesimistické prognózy ekonomického vývoje.

³ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. In: *Wolters Kluwer Česká republika: Právnícké fórum* [online]. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: [http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=%20\\$type=12&search_results_page=2](http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=%20$type=12&search_results_page=2).

⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. 712 s. ISBN 978-807-2018-420.

Obr. 2.1 Vývoj podaných insolvenčních návrhů v ČR u spotřebitelů a firem v letech 2008 – 2012

Zdroj: Creditreform.

Podle výzkumu společnosti Creditreform dosáhl v roce 2012 nejvyššího počtu insolvenčních návrhů na 1 000 firem Moravskoslezský kraj. Tento výzkum spočíval v přepočtu celkového počtu insolvenčních návrhů na 1 000 registrovaných firem. V Moravskoslezském kraji bylo zjištěno, že z každého tisíce registrovaných firem, podá insolvenční návrh skoro 5 firem, viz příloha č. 2. Na první pohled se toto číslo nezdá být vysoké, ale je nutné vzít v potaz, že v Moravskoslezském kraji je registrovaných skoro 250 tisíc firem. Nízkou náchylnost k insolvenčním naopak zaznamenávají ve Středočeském kraji, na Vysočině a v Libereckém kraji, kde se hodnoty pohybují okolo 1.

Podle vedoucí výzkumného týmu projektu Výzkum insolvence profesorky Kislingerové se ani v roce 2013 negativní vývoj radikálně nezmění, avšak očekává se mírné zpomalení nárůstu insolvenčních návrhů.

2.2 Pojem úpadek

Právní úprava insolvenčního zákona se aplikuje na úpadek všech právnických, a fyzických osob. Podle § 6 insolvenčního zákona jsou však z působnosti zákona vyňaty např. územní samosprávné celky, stát, ČNB nebo VZP ČR.

Základním pojmem insolvenčního práva je tedy pojem úpadek. V současném právním systému se ustálily **dvě formy úpadku**. Jde o platební neschopnost a předlužení. Obě formy mají společný pojmový znak, tím je mnohost věřitelů. Nikdy nemůže jít o úpadek, jestliže dlužník má jen jednoho věřitele.

V **platební neschopnosti** se dlužník tedy ocitne, jestliže má více věřitelů (tzn. alespoň dva), kteří vůči němu mají pohledávky, jež jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, a tyto závazky není schopen plnit.

S platební neschopností souvisí i vyvratitelné domněnky uvedené v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona. Existují-li tyto skutečnosti, má se za to, že je dán úpadek formou platební neschopnosti. Patří k nim zastavení plateb podstatné části peněžitých závazků, nebo neplnění po dobu delší než 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Dále je-li zřejmé, že splatná peněžitá pohledávka nemůže být uspokojena výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Posledním z domněnek pak představuje nepředložení seznamů uvedených v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, které soud uložil dlužníkovi.

V **předlužení** se ocitá dlužník, jestliže splní podmínky § 3 odst. 3 insolvenčního zákona. Může k němu dojít u právnických osob a fyzických osob jen jsou-li podnikateli. O předlužení jde tehdy, jestliže výše dlužnickových splatných závazků vůči věřitelům je vyšší než dlužníkův majetek.

S dlužníkem může být zahájeno insolvenční řízení i tehdy, kdy mu úpadek teprve hrozí. Lze-li dle § 3 odst. 4 se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

V rámci insolvenčního řízení se poté zjišťuje, zda se dlužník skutečně v úpadku nachází. Zjistí-li úpadek dlužníka, vydá soud rozhodnutí o úpadku. S rozhodnutím může spojit rozhodnutí o způsobu jeho řešení nebo ho vydat samostatně.

2.3 Insolvenční návrh

Insolvenční řízení může být zahájeno pouze na návrh. Ten může být podán samotným dlužníkem nebo ze strany věřitele. Nutno podotknout, že věřitel nemůže podat insolvenční návrh na hrozící úpadek dlužníka, to může udělat pouze sám dlužník.

Současná právní úprava zpřísnila podmínky pro podání insolvenčního návrhu ze strany věřitele, s cílem zabránit podávání tzv. šikanózních insolvenčních návrhů. Jejich podání je podle důvodové zprávy iniciováno nepoctivými úmysly. Zahájení insolvenčního řízení, i na nedůvodný insolvenční návrh, je veřejností často mylně vykládáno jako důkaz o finančních potížích dlužníka, což ho může poškodit.

Podle důvodové zprávy⁵, došlo k posílení principů odpovědnosti věřitelů za podávání insolvenčních návrhů, a to s ohledem na stále četnější zjevně bezdůvodné insolvenční návrhy. Současně byla posílena ochrana dlužníků před takovýmto jednáním s ohledem s reálnou možností na dosažení nároku na náhradu škody nebo jiné újmy, která jim byla způsobena nepoctivým jednáním ze strany věřitelů.

2.3.1 Věřitelský návrh

Je-li věřitel přesvědčen o úpadku dlužníka a eviduje-li k němu pohledávku po splatnosti, může se obrátit na soud s návrhem na zahájení insolvenčního řízení, viz příloha č. 3. Insolvenční návrh musí obsahovat náležitosti uvedené v § 103 insolvenčního zákona.

OBEČNÉ NÁLEŽITOSTI

Z „podání musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno“⁶. Vedle těchto náležitostí musí obsahovat i označení věřitele a dlužníka. U fyzické osoby musí být uvedeno jméno, příjmení a bydliště. U podnikatele také identifikační číslo. Právnická osoba uvádí obchodní firmu, sídlo a identifikační číslo. Pokud insolvenční návrh neobsahuje všechny předepsané náležitosti, insolvenční soud návrh zamítne.

ROZHODNÉ SKUTEČNOSTI

V insolvenčním návrhu musí věřitel dle § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvést rozhodné skutečnosti usvědčující úpadek či hrozící úpadek dlužníka. Současně je povinen označit důkazy, kterých se dovolává.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011 zdůraznil, že v insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá. Věřitel musí vyličit konkrétní okolnosti, z nichž insolvenční soud bude moci dovodit, že je dlužník v úpadku buďto podle § 3 odst. 1 nebo § 3 odst. 3 insolvenčního zákona. Z toho vyplývá, že věřitel může na dlužníka podat návrh, pouze pokud je prokázán jeho úpadek, nikoliv pokud je dlužník pouze v situaci kdy mu úpadek teprve hrozí.

⁵ Důvodová zpráva zákona č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=6&T=604>.

⁶ Dle § 42 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“).

Věřitel musí v návrhu prokázat, že on a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Musí obstatat vyjádření dalších věřitelů a přiložit ho k insolvenčnímu návrhu, což může představovat problém, jelikož věřitel nemusí znát ostatní věřitele dlužníka. Insolvenční soud tuto skutečnost prověří a zjistí, zda tito věřitelé mají proti dlužníkovi splatné pohledávky. Nedoloží-li věřitel existenci své pohledávky a dalšího věřitele soud dle § 143 odst. 2 návrh zamítne.

Kromě doložení existence ostatních věřitelů se splatnými pohledávkami 30 dnů po splatnosti, musí věřitel doložit důkazy prokazující platební neschopnost dlužníka. Nejčastěji to bývá prokázáním nezaplacené pohledávky po dobu delší než 3 měsíce. Platební neschopnost dlužníka je prokázána i tím, že není možné pohledávku uspokojit výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Platí, že pokud má věřitel pohledávku, která může být vzhledem k dlužnickovým majetkovým poměrům vydobyta exekucí, nemůže uspět v insolvenčním řízení. Zjistí-li soud tuto skutečnost během řízení, návrh zamítne.

PŘÍLOHY

K návrhu je věřitel dle § 105 insolvenčního zákona povinen připojit přihlášku pohledávky⁷. Neučiní-li tak, insolvenční soud určí věřiteli lhůtu pro její doplnění. Tato lhůta dle § 128 odst. 2 nesmí být delší než 7 dní. Nedoplní-li věřitel návrh ve stanovené lhůtě, soud návrh odmítne.

Insolvenční návrh musí být úředně ověřen, jinak se k insolvenčnímu návrhu nepřihlíží. Může být podepsán jak věřitelem, tak i zástupcem s procesní plnou mocí. U právnické osoby návrh podepisuje fyzická osoba, která je oprávněna za ni jednat nebo pověřený člen statutárního orgánu.

Věřitel může svůj návrh vzít zpět. Pokud takto učinil, může insolvenční návrh pro tutéž pohledávku podat znova až po 6 měsících ode dne jeho zpětvzetí.

2.4 Zahájení insolvenčního řízení

O zahájení insolvenčního řízení informuje insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu byl doručen insolvenční návrh. Současně také insolvenční soud vyzve ostatní věřitele, aby začali přihlašovat své pohledávky.

⁷ Podrobnější výklad o přihlášce pohledávky naleznete v kapitole 2.5.2.

Od okamžiku zveřejnění vyhlášky nastávají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jejichž výčet obsahuje § 109 odst. 1. Jedná se např. o to, že pohledávky, které lze uplatnit přihláškou, nemohou být uplatněny žalobou a je-li na majetek dlužníka prohlášena exekuce, může dojít jen k jejímu nařízení, nelze ji však provést.

2.5 Věřitelé a uplatňování jejich pohledávek

Základní druhy nároků uplatňovaných v insolvenčním řízení, lze rozdělit podle způsobu jejich uplatňování. Z tohoto titulu se rozlišují pohledávky uplatňované přihláškou nebo přímo u insolvenčního správce.

U insolvenčního správce se uplatňují pohledávky za podstatou a pohledávky jim na roveň postavené. Ostatní pohledávky, které nespádají pod tyto pohledávky, se musí do insolvenčního řízení přihlásit přihláškou.

2.5.1 Uplatnění pohledávek za podstatou a pohledávek jim na roveň postavených

Pohledávky za podstatou jsou pohledávky, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení a jedná se např. o pohledávky na náhradu zálohy na náklady insolvenčního řízení. Výčet je obsažený v § 168 insolvenčního zákona. Pohledávkami na roveň postavenými pohledávkám za podstatou jsou např. pracovněprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců, viz § 169 insolvenčního zákona.

Dle § 203 insolvenčního zákona se tyto pohledávky uplatňují u insolvenčního správce pořadem práva, tak, jako by v nich insolvenční správce dlužníkem. Jsou hrazeny z majetkové podstaty. V insolvenčním řízení jsou uspokojovány průběžně a přednostně. Okamžik uspokojení těchto pohledávek musí „*akceptovat realitu konkrétního insolvenčního řízení, především pak rozsah majetku a peněžních prostředků, které se v tom kterém okamžiku nachází v majetkové podstatě*“⁸.

Majetkovou podstatou se rozumí majetek ve vlastnictví dlužníka. Pro její vymezení je určující, kdo podal insolvenční návrh. Učiní-li tak dlužník, bude do majetkové podstaty náležet majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, jakož i majetek, který nabyl v jeho průběhu. Podal-li návrh věřitel, bude majetkovou podstatu tvořit majetek, který dlužníkovi patřil v době, kdy insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka

⁸ KOZÁK, Jan. Přihlášky pohledávek, jejich přezkum a uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení. *Konkurs a vyrovnání: Insolvenční zákon krok za krokem* [online]. 2006, č. 9 [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37>.

nakládat s jeho majetkem. Současně do majetkové podstaty patří majetek, který dlužníkovi patřil v době kdy insolvenční soud vydal rozhodnutí o úpadku dlužníka a který nabyt po vydání rozhodnutí.

Majetkovou podstatu tvoří zejména peněžní prostředky, movité a nemovité věci, soubory věcí, vkladní knížky, obchodní podíly a jiné. Do majetkové podstaty naopak nepatří např. běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné.

2.5.2 Pohledávky uplatněné přihláškou

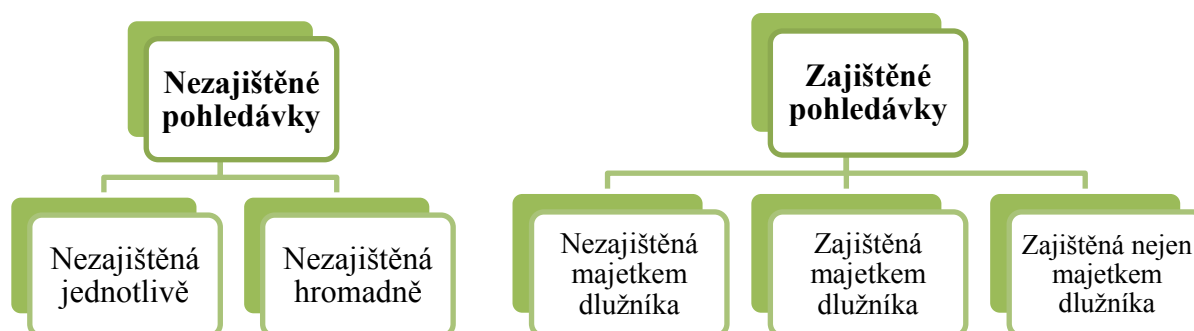
Přihláškou se uplatňují pohledávky zajištěných věřitelů a pohledávky nepřednostní. Pro přihlášení pohledávek jsou stanoveny dvě lhůty. První lhůta je podle § 110 insolvenčního zákona začíná od zahájení insolvenčního řízení a končí rozhodnutím o úpadku. Druhou lhůtou se rozumí lhůta, která je stanovena v rozhodnutí o úpadku. Jedná se o prekluzivní lhůtu⁹, která nesmí být, dle § 136 insolvenčního zákona, kratší než 30 dní a delší než 2 měsíce. K pohledávkám podaným po této lhůtě soud nepřihlíží.

Přihlášky se podávají na předepsaném formuláři s přílohami ve dvojím vyhotovení, viz příloha 8. Formulář se skládá ze samotné přihlášky a vložených stran, kde jsou identifikovány jednotlivé pohledávky. V první části přihlášky jsou uvedeny obecné náležitosti, jako je uvedení dlužníka a věřitele.

TYP POHLEDÁVKY

Identifikace pohledávky se provádí na vložených stranách přihlášky, a to vždy podle **typu pohledávky**, viz obr. 2.2.

Obr. 2.2 Typ pohledávky

Zdroj: Vlastní zpracování.

⁹ Jejím uplynutím dochází k zániku práva.

Nezajištěné pohledávky jsou pohledávky nezajištěné zástavním právem k majetku, jenž patří do majetkové podstaty. Přihlašuje-li věřitel pohledávku, která není zajištěná, bude se jednat o ty pohledávky nezajištěné – jednotlivě. V praxi je však velice běžné, že se přihlašuje více pohledávek stejného typu. Tyto pohledávky jsou přihlašovány hromadně.

„Zajištěnou pohledávkou je pohledávka věřitele, která je zajištěna majetkem, jenž náleží do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitostí, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění či obdobným právem.“¹⁰ Zajistit pohledávku lze majetkem dlužníka, majetkem třetí osoby nebo jejich kombinací.

Pohledávka nezajištěná majetkem dlužníka je pohledávka, která je zajištěna, ale není zajištěna majetkem ve vlastnictví dlužníka. V insolvenčním řízení se pohlíží na takovouto pohledávku jako nezajištěnou. Soud z této přihlášky získá informaci o možném zaplacení pohledávky věřiteli třetí osobou mimo insolvenční řízení. Dalším typem je pohledávka zajištěná majetkem dlužníka. Zde je pohledávka kryta částí majetku dlužníka, jehož zpeněžením se pohledávka uspokojí. V praxi se také vyskytují pohledávky zajištěné nejen majetkem dlužníka, ale také majetkem třetí osoby.

VÝŠE POHLEDÁVKY

V přihlášce je také nutné vyčíslit hodnotu jistiny¹¹. Jedná se o vyčíslení hodnoty pohledávky v penězích a v české měně. Pohledávky v cizí měně je nutné dle § 175 insolvenčního zákona vždy přepočítat na českou měnu podle kurzu devizového trhu vyhlášeného ČNB v den zahájení insolvenčního řízení. Současně je nutné také uvést důvod jejího vzniku, např. označení kupní smlouvy a okolnosti plnění ze smlouvy.

Dle § 173 odst. 2 se přihlašují i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Musí být vyčíslena část pohledávky, na kterou se výkon rozhodnutí vztahuje a označeno rozhodnutí, notářský či exekutorský zápis, ze kterého vykonatelnost vyplývá. Vykonatelnost se prokazuje veřejnou listinou, kterou je nutné přiložit k přihlášce. To, že eviduje věřitel vykonatelnou pohledávku, nemění zásadně nic na jeho postavení.

¹⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. s 65. ISBN 978-80-7201-780-5.

¹¹ Dlužná částka, kterou musí dlužník splatit věřiteli.

Do celkové výše pohledávky se také započítává příslušenství pohledávky, např. úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení. Přitom je nutné respektovat § 170 insolvenčního zákona, který stanoví, že se neuspokojují úroky, úroky z prodlení z přihlášených pohledávek, pokud přirostly až po rozhodnutí o úpadku. Stejně tak úroky, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku. V přihlášce se uvede, o jaký druh příslušenství se jedná, jejich výše a způsob výpočtu.

ZAJIŠTĚNÍ

Dle § 174 odst. 3 insolvenčního zákona, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jejího vzniku. Označit musí také „*důvod zajištění, kterým bude nejčastěji zástavní smlouva nebo např. soudní rozhodnutí o zřízení soudcovského zástavního práva*¹²“. Nedojde-li k specifikaci zajištění v přihlášce pohledávky, má se za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění uplatněno nebylo.

Je-li pohledávka zajištěna majetkem třetí osoby, je nutné ho také v přihlášce specifikovat. Uvést o jaký majetek se jedná, kdo je jeho vlastníkem.

VLASTNOSTI POHLEDÁVKY

Pohledávka může mít různé vlastnosti, které musí být v přihlášce přesně specifikované, viz obr. 2.3.

Obr. 2.3 Vlastnosti pohledávky

Podřízená:	☐ Ano	☐ Ne	Způsob podřízení:	
Peněžitá:	☐ Ano	☐ Ne	Vyčíslení nepeněžité pohledávky:	
Podmíněná:	☐ Ano	☐ Ne	Popis podmínky:	
Splatná:	☐ Ano	☐ Ne	Splatná od	V částce (Kč)
Pohledávka:	☐ v Kč	☐ v cizí měně	Popis způsobu přepočtu	Měna/ kurs

Zdroj: Formulář přihláška pohledávky dostupný na <https://isir.justice.cz/>.

¹² MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. s 154. ISBN 978-80-7201-780-5.

Podřízenou pohledávkou je pohledávka, jejíž uspokojení následuje až po uspokojení jiné pohledávky. Další vlastností pohledávky je, že může být jak peněžitá, tak i nepeněžitá. Pohledávky nepeněžitého charakteru je však nutné vždy vyčíslit v penězích.

Věřitel může přihlásit také pohledávku, jejich splatnost ještě nenastala, tzv. nesplatná pohledávka. Důležité je zjistit přesnou výši těchto pohledávek v jaké mají být uplatněny v insolvenčním řízení, jelikož jejich splatnost nastává až v budoucnu. Dle rozsudku 33 Cm 2/2010 Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. května 2010, je současná hodnota pohledávek splatných až v budoucnu nižší o implicitně obsažený úrok. Tento úrok musí být vyloučen dle § 170 písm. a), jelikož by došlo k nedovolenému zvýhodnění.

Pohledávka může být také, dle § 182 insolvenčního zákona, vázaná podmínkou. Jedná se o pohledávku, jejíž vznik je vázán na splnění určité podmínky. Tyto pohledávky budou v insolvenčním řízení uplatňovat zejména ručitelé dlužníka, kteří budou muset v budoucnu poskytnout věřiteli plnění místo dlužníka.

CELKOVÁ REKAPITULACE A ZÁVĚREČNÁ ČÁST FORMULÁŘE

V této části formuláře je zrekapitulována celková výše pohledávek přihlášených věřitelem. Část poskytuje přehled o celkové výši nezajištěných a zajištěných pohledávek. Jako přílohy je nutné přiložit listiny, kterých se přihláška dovolává např. soupis neuhrazených faktur a jednotlivé faktury.

V závěrečné části uvede věřitel místo, datum sepsání přihlášky a svůj podpis. Takto vyplněnou přihlášku posílá dvojmo včetně příloh insolvenčnímu soudu.

Dnem kdy došla přihláška insolvenčnímu soudu, dochází ke stavení promlčecí lhůty pohledávky. Ta dle § 379 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“) činí 4 roky. Promlčecí lhůtu však lze prodloužit např. uznáním závazku dle obchodního zákoníku či uznáním dluhu podle č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“) avšak celková promlčecí doba nesmí být delší než 10 let od doby, kdy počala poprvé běžet. Účinek stavení promlčecí lhůty se však dostaví pouze v případě, že přihláška byla podána řádně a včas.

2.5.3 Změna v osobě věřitele v rámci probíhajícího insolvenčního řízení

Věřitel může svou pohledávku postoupit písemnou smlouvou jinému věřiteli, postupníkovi. Postoupit pohledávku lze i bez souhlasu dlužníka, avšak podle

občanského zákoníku, je povinen postupitel¹³ tuto skutečnost oznámit bez zbytečného odkladu dlužníkovi.

Postoupit nelze pohledávky, které zanikají nejpozději smrtí věřitele, např. bolestné, pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí. Současně nelze postoupit pohledávky, jejíž obsah by se změnou věřitele změnil, např. pohledávky vázané na osobu dosavadního věřitele.

K postoupení pohledávky může dojít i po zahájení insolvenčního řízení, a to v kterékoliv jeho fázi. Lze předpokládat, že se nový věřitel bude chtít stát účastníkem insolvenčního řízení namísto původního věřitele. Aby tak mohl učinit, musí původní věřitel dle § 18 insolvenčního zákona podat insolvenčnímu soudu návrh na změnu v osobě věřitele.

K návrhu musí být připojen souhlas nového věřitele a listina, z níž plyne přechod pohledávky na nového věřitele, např. smlouva o postoupení pohledávky. Tato listina musí být soudu předložena v originále nebo jako ověřená kopie.

O řádně přijatém návrhu se všemi přílohami rozhodne insolvenční soud do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu návrh došel. Chybí-li u návrhu požadované listiny, soud návrh zamítne.

Dle § 19 insolvenčního zákona se stává nový věřitel účastníkem insolvenčního řízení, jakmile insolvenční soud rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení. V době jeho vstupu pro něj platí stav insolvenčního řízení, ale také jednotlivé incidenční spory. Rovněž na něj přechází také členství původního věřitele ve věřitelském výboru.

2.6 Projednání insolvenčního návrhu

Dle § 131 insolvenčního zákona musí insolvenční soud osvědčit skutečnosti, na jejichž základě rozhoduje o úpadku dlužníka. Insolvenční zákon předpokládá, že před rozhodnutím o věřitelském insolvenčním návrhu provede jednání.

„Takovýto přístup se jeví jako nutný vzhledem k tomu, že rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka či přijetí jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu, je jedním z nejdůležitějších rozhodnutí v rámci insolvenčního řízení jako takového.“¹⁴

¹³ Ten, kdo postupuje pohledávku postupníkovi (původní věřitel).

Bez jednání může rozhodnout soud pouze ve dvou situacích. První nastane, když insolvenčnímu návrhu nikdo neodporuje. Současně se předpokládá, že dlužník také s insolvenčním soudem spolupracuje. V druhém případě může insolvenční soud rozhodnout bez jednání na základě listinných důkazů předložených účastníky řízení. Tito účastníci se však práva účasti na jednání vzdali nebo souhlasili, aby bylo rozhodnuto bez jednání.

Zjistí-li insolvenční soud sporné skutečnosti o tom, zda je dlužník v úpadku, je povinen vždy zahájit jednání a provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku, než byly věřitelem navrhovány. Při projednání insolvenčního návrhu věřitele a rozhodnutí o tomto návrhu se dokazování řídí vyšetřovací zásadou.

Insolvenční soud však může vydat i jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu, a to zastavit insolvenční řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo se nepodařilo odstranit. Může insolvenční návrh zamítnout pro nedostatek majetku dlužníka. Jedná se např. o stav, kdy majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení a jiné, viz § 144 insolvenčního zákona.

Jiným rozhodnutím o insolvenčním návrhu je také odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady nebo jeho zamítnutí.

ODMÍTNUTÍ A VÝZVA K ODSTRANĚNÍ

Insolvenční soud návrh odmítne, jestliže neobsahuje všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný, neurčitý a pro tyto vady nelze pokračovat v řízení. Touto vadou může být např. špatná identifikace dlužníka. Jedná se o ustanovení uvedené v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona. Z něj vyplývá, že zjistí-li soud takové vady, nebude věřitele vyzývat k jejich odstranění dle § 43 občanského soudního řádu a návrh nejpozději do 7 dnů odmítne.

Uvedená úprava má zdůraznit odpovědnost osoby podávající insolvenční návrh za jeho úplnost a správnost. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2011, sp. zn. 29 NSČR 23/2010, je zahájení insolvenčního řízení tak závažným zásahem do postavení dlužníka, že je rozumné očekávat, že insolvenční navrhovatel bude při jeho podání postupovat s náležitou pečlivostí. Je-li osoba natolik nedbalá, že není způsobilá podat projednatelný insolvenční návrh, je plně opodstatněné na danou situaci neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu tak, aby újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší.

¹⁴ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, s 335. ISBN 80-717-9595-7.

Vady insolvenčního návrhu lze odstranit, jen dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona. Jedná se o situace, kdy k insolvenčnímu návrhu nejsou přiloženy zákonem požadované přílohy nebo tyto přílohy neobsahují stanovené náležitosti. V tomto případě se postupuje dle ustanovení § 43 občanského soudního řádu. Soud vyzve věřitele, aby návrh opravil nebo doplnil ve stanovené lhůtě. Tato lhůta nesmí být delší než 7 dní. Pokud věřitel do stanovené lhůty vady neodstraní nebo neopraví, soud návrh odmítne.

ZAMÍTNUTÍ

Pokud insolvenční soud návrh neodmítne, bude výsledkem rozhodování o insolvenčním návrhu buď rozhodnutí o úpadku, nebo jeho zamítnutí. Podle § 143 insolvenčního zákona může dojít k zamítnutí, jestliže nejsou splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. Jedná se o to, že nebyl osvědčený úpadek. Specifickým případem je zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku, který by nepokryl ani náklady insolvenčního řízení.

2.7 Rozhodnutí o úpadku

Osvědčí-li insolvenční soud, že je dlužník v úpadku nebo mu úpadek hrozí, vydá rozhodnutí o úpadku. Ustanovení § 136 odst. 2 insolvenčního zákona obsahuje výčet podstatných náležitostí, které musí být v rozhodnutí o úpadku uvedeny. Tyto náležitosti jsou popsány v následujících bodech.

- I. Výrok o tom, že se zjišťuje dlužníka nebo jeho hrozící úpadek.
- II. Ustanovení insolvenčního správce ze seznamu insolvenčního správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Je určen předsedou insolvenčního soudu a ustanoven insolvenčním soudem. Dle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona se při určování osoby insolvenčního správce se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení přihlédne k osobě dlužníka, k jeho majetkovým poměrům a odborné způsobilosti insolvenčního správce.
- III. Údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku.
- IV. Výzvu, aby věřitelé, kteří doposud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání. Tato lhůta nesmí být kratší 30 dnů a delší než 2 měsíce. K přihláškám, které jsou podány po uplynutí této lhůty, soud nepřihlíží.

- V. Výzvu, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci.
- VI. Výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách a jiných majetkových hodnotách,
- VII. Výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání.
- VIII. Výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak doposud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků.
- IX. Označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí. Ta zveřejňuje vyvěšením na úřední desce insolvenčního soudu a zveřejněním v insolvenčním rejstříku¹⁵, tzv. doručení vyhláškou. Písemnost se považuje doručená dnem zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Dle § 138 insolvenčního zákona doručuje insolvenční soud rozhodnutí zvláště dlužníkovi, insolvenčnímu správci, insolvenčnímu navrhovateli a osobám, které přistoupily k řízení. Dlužníkovi a insolvenčnímu správci doručuje do vlastních rukou.

Pro názornost je v příloze č. 7 přiloženo rozhodnutí o úpadku společnosti HANEKE s.r.o., jejíž insolvenční řízení bude předmětem praktické části této práce.

2.7.1 Přezkumné jednání

Jako podstatná náležitost rozhodnutí o úpadku je stanovení termínu přezkumného jednání. Přezkumnému jednání předchází přezkoumání přihlášek insolvenčním správcem, jehož cílem je sestavení seznamu přihlášených pohledávek, jenž představuje hlavní podklad pro přezkumné jednání.

PŘEZKOUMÁNÍ PŘIHLÁŠEK INSOLVENČNÍM SPRÁVCEM

Insolvenční správce provádí přezkoumání přihlášek pohledávek, které byly doručeny insolvenčnímu soudu. Tento přezkum provádí zejména podle přiložených dokladů a podle účetnictví dlužníka. Vyzve také dlužníka, aby se vyjádřil k přihlášeným pohledávkám. Dle § 188 odst. 1 insolvenčního zákona také může provést nezbytná šetření s tím, že využije součinnosti orgánů dle § 43 a § 44 insolvenčního zákona.

¹⁵ Insolvenční rejstřík je informační systém, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti ČR. Zveřejňuje veškeré relevantní informace týkající se insolvenčních správců, dokumenty z insolvenčních spisů i zákonem stanovené informace týkající se dlužníků.

Cílem tohoto šetření je ověření, že přihláška pohledávky splňuje základní formální a obsahové náležitosti. Zjistí-li insolvenční správce vady nebo neúplnost přihlášky, vyzve věřitele k jejich odstranění a doplnění do 15 dnů. Insolvenční správce musí také prověřit existenci pohledávek v přihlášce, tj. prověřit zda jsou uplatněné „*ve správné výši, ve správném pořadí a zda jsou řádně doloženy*“¹⁶.

Nezjistí-li insolvenční správce žádné vady a neúplnosti přihlášek, zapíše přihlášené pohledávky na seznam přihlášených pohledávek. Do tohoto seznamu se dle § 189 odst. 1 insolvenčního zákona nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. K přihláškám pohledávek, které se přihláškou neuplatňují, insolvenční správce nepřihlíží.

V insolvenčním řízení se podle § 170 insolvenčního zákona neuspokojují pohledávky, které vznikly po rozhodnutí o úpadku. Jedná se např. o pohledávky z titulu úroků či úroků z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku, pohledávky z darovacích smluv a smluvní pokuty, pokud právo na uplatnění vzniklo až po rozhodnutí.

Insolvenční správce je také povinen, dle § 10 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona založit na každou přihlášku pohledávky samostatný spis. Tento spis tvoří pohledávky včetně jejich příloh, veškerá podání, písemná vyhotovení rozhodnutí a další písemnosti, které se k přihlášce pohledávky vztahují.

PŘEZKUMNÉ JEDNÁNÍ

Přezkumné jednání probíhá před insolvenčním soudem, kdy dochází k přezkoumání pohledávek. Termín, na který je přezkumné jednání stanoveno, vydává insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku. Mělo by se konat nejpozději do dvou měsíců od uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek. Současně však nesmí proběhnout dříve než sedm dnů po uplynutí této lhůty.

Jednání se účastní všichni přihlášení věřitelé, dlužník a insolvenční správce. Zúčastnění věřitelé jsou povinni se zapsat do prezenční listiny. Insolvenční správce postupuje podle seznamu přihlášených pohledávek. Před všemi účastníky vyjadřuje své stanovisko

¹⁶ JANDUS, Milan. *Přihlašování pohledávek a jejich přezkoumání v insolvenčním řízení* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-01-25]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/257439/pravf_m/Diplomova_prace.pdf.

k jednotlivým pohledávkám. Současně také zdůvodní, proč došlo z jeho strany k případnému popření pohledávek.

Pohledávka může být popřena vůči pravosti, výši nebo pořadí, ve kterém má být uspokojena. O popření pohledávky co do její pravosti jde podle § 193 insolvenčního zákona tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla, nebo že již zcela zanikla, anebo že se zcela promlčela. Zatímco popření pohledávky co do její výše znamená, že pohledávka existuje, ale je přihlášená ve vyšší částce, než je závazek dlužníka. Jako poslední může být popřena pohledávka co do jejího pořadí. V tomto případě je namítáno, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky.

Výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek. U každé pohledávky uvede, zda byla zjištěna či popřena. Tento seznam insolvenční soud zveřejní v insolvenčním rejstříku.

2.7.2 Věřitelské orgány

Věřitelskými orgány jsou schůze věřitelů, věřitelský výbor a zástupce věřitelů. Schůze věřitelů má pravomoc jmenovat a odvolávat členy věřitelského výboru, jenž vykonává působnost věřitelských orgánů. Schůze věřitelů je povinna vždy ustanovit věřitelský výbor, jestliže je přihlášeno více než 50 věřitelů. Je tvořen nejméně 3 a nejvýše 7 členy. Činností věřitelského výboru je především chránění společného zájmu věřitelů a součinnost s insolvenčním správcem. Výčet činností věřitelského výboru obsahuje § 58 odst. 2 insolvenčního zákona. V případě, že věřitelský výbor ani zástupce věřitelů, není ustanoven, vykonává schůze věřitelů i jejich působnost.

Schůzi věřitelů svolává a řídí insolvenční soud. Přesný termín, předmět jednání, jakož i místo konání stanoví v rozhodnutí o úpadku. Dle § 47 odst. 1 insolvenčního zákona může být schůze svolána soudem z vlastní iniciativy, případně na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru anebo alespoň 2 věřitelů, jejichž pohledávky činí alespoň desetinu přihlášených pohledávek. První schůze věřitelů musí být svolána do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. Předmětem jednání první schůze bývá zpravidla volba věřitelského výboru a zpráva insolvenčního správce o jeho činnosti. Součástí programu však může být také hlasování o osobě insolvenčního správce nebo rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka.

Nemusí-li schůze věřitelů ustanovit věřitelský výbor, může místo něj zvolit zástupce věřitelů.

2.7.3 Rozhodnutí o způsobu řešení úpadku

Způsob řešení úpadku se podle § 4 odst. 1 insolvenčního zákona dělí do 4 skupin. Jedná se o konkurs, oddlužení a reorganizaci. Jako čtvrtý způsob řešení úpadku pak insolvenční zákon stanoví způsob řešení úpadku pro banky, spořitelní, úvěrní družstva apod.

Oddlužení se týká fyzických osob nepodnikatelů, kteří budou schopni po dobu trvání oddlužení, tj. 5 let, uhradit minimálně 30 % nezajištěných pohledávek věřitelů. Pokud chce dlužník řešit svůj úpadek oddlužením, musí spolu s insolvenčním návrhem podat i návrh na povolení k oddlužení. Bude-li insolvenční návrh podán věřitelem, musí tak dlužník učinit do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu.

Dalším způsobem řešení úpadku je **reorganizace**, při níž dochází k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku. Není však určena pro všechny podniky. Insolvenční zákon stanoví, že je přípustná pouze pro podniky s obratem minimálně 100 mil. Kč a s nejméně 100 zaměstnanci a tyto podniky nevylučuje § 316 odst. 3¹⁷ insolvenčního zákona. Reorganizace může být povolena pouze na základě návrhu na povolení reorganizace. Ten může být podán jak ze strany dlužníka, tak ze strany věřitele.

Pokud soud reorganizaci povolí, musí dlužník do 120 dnů předložit reorganizační plán, který vymezuje právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace. V tomto plánu je obsaženo rozdělení věřitelů do skupin, určení způsobu reorganizace¹⁸ a další dle ustanovení § 340 insolvenčního zákona. Reorganizační plán je schválen insolvenčním soudem a projednán schůzi věřitelů.

Reorganizace skončí rozhodnutím insolvenčního soudu, který vzal na vědomí, že došlo ke splnění reorganizačního plánu nebo jeho podstatných částí.

Vylučuje-li zákon řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením, rozhodne soud o způsobu řešení **konkursem**. V tomto případě vydá insolvenční soud tzv. spojené rozhodnutí. Jedná se o rozhodnutí o úpadku spojené s rozhodnutím o prohlášení konkursu. Byl-li podán návrh na povolení reorganizace, rozhodne soud o způsobu řešení do 3 měsíců

¹⁷ Znání tohoto ustanovení je zaměřeno na výčet případů, kdy není reorganizace přípustná. Je to zejména, je-li dlužník právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze.

¹⁸ Dle § 341 insolvenčního zákona lze provést reorganizace např. restrukturalizací pohledávek, prodejem celé majetkové podstaty, fúzí a jiné.

po rozhodnutí o úpadku. U návrhu na povolení oddlužení je lhůta rozhodnutí do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku.

V konkursu dochází k poměrnému uspokojování pohledávek věřitelů z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Po zpeněžení majetkové podstaty předloží insolvenční správce soudu konečnou zprávu, která obsahuje údaje o výdajích související se zpeněžením, přehled zpeněženého majetku a jiné. Po přezkoumání konečné zprávy uvědomí insolvenční soud všechny účastníky řízení tím, že ji zveřejní vyhláškou.

Po schválení konečné zprávy předloží insolvenční správce soudu návrh rozvrhového usnesení. V tomto usnesení se uvede, kolik z výtěžku připadá na každou pohledávku.

Zvláštní případ konkursu představuje nepatrný konkurs, jehož cílem je podstatné zjednodušení řízení. Podle § 314 insolvenčního zákona o něj jde ve dvou případech. Za prvé tehdy, je-li dlužníkem fyzická osoba, která není podnikatelem. Bude se jednat o případy, kdy dlužníkovi nebylo povoleno řešení jeho úpadku formou oddlužení. V druhém případě, je-li dlužníkem kterákoliv osoba (jak fyzická tak právnická či podnikatel nebo nepodnikatel), pokud její celkový obrat za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesahuje 2 mil. Kč a nemá více než 50 věřitelů.

Konkurz končí, pokud insolvenční soud zjistí, že je majetek dlužníka pro uspokojení pohledávek nedostačující, pokud došlo ke splnění rozvrhového usnesení a jiné, viz § 308 insolvenčního zákona. Insolvenční soud vydá rozhodnutí, kterým se konkurs ruší. Tyto účinky nastávají dnem nabytí právní moci. K tomuto dni také končí insolvenční řízení.

2.8 Dílčí závěr kapitoly

Kapitola se zabývala právním vymezením insolvenčního řízení. Zabývala se také chronologickým postupem věřitele v insolvenčním řízení. Od podání insolvenčního návrhu, přes přihlašování pohledávek, až k rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení.

3 Pohledávky v insolvenčním řízení z účetního a daňového pohledu

Současná právní úprava vyžaduje, aby věřitel zdanil v ZD z příjmů právnických osob i výnosy, které nemá od dlužníka uhrazeny. Stejně tak v principu podléhají DPH poskytnutá zdanitelná plnění, bez ohledu na to, zda byla příjemcem uhrazena. Tím je věřitel znevýhodněn, jelikož na úhradu těchto daní musí čerpat z jiných zdrojů, než by čerpal z úhrady pohledávky.

Proto bude tato kapitola zaměřena na mechanismy, které umožňují věřiteli v insolvenčním řízení eliminovat vzniklý zdanitelný výnos podléhající dani z příjmů a zdanitelné plnění podléhající DPH.

Prvním takovým mechanismem je pro věřitele tvorba opravných položek podle zákona o rezervách. S přihlášením pohledávky do insolvenčního řízení se věřiteli naskýtá možnost vytvořit daňově výhodnější opravnou položku, a to opravnou položku za dlužníky v insolvenčním řízení. Na tvorbu opravných položek bude navazovat problematika odpisu pohledávky. Současně bude také popsán jeho daňový režim.

Kapitola se mimo jiné zaměří také na postoupení pohledávek. K postoupení se může věřitel uchýlit, pokud není pohledávka snadno vymahatelná a věřitel potřebuje získat určitou hotovost. Bude zde popsáno, jak se postoupení pohledávky promítne do účetnictví věřitele a ZD.

V neposlední řadě se bude kapitola věnovat mechanismu, díky kterému může věřitel od roku 2011 provést opravu výše DPH u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení.

3.1 Účetní a daňový pohled na pohledávky po lhůtě splatnosti

Ještě než dojde k vysvětlení základní účetní a daňové problematiky je nutno vysvětlit základní principy účetnictví. „*Účetnictví zrcadlí jak vývoj a průběh v ekonomice, tak v podnikání, jiných činnostech účetní jednotky, i v daních a politice.*“¹⁹ Slouží ke sběru, třídění, transformaci a poskytování informací pro rozhodování na všech úrovních řízení podniku. Osoby, na které se vztahuje povinnost vést účetnictví, jsou označovány jako účetní jednotky. Podle § 2 odst. 1 zákona o účetnictví jsou účetní jednotky všechny právnické osoby

¹⁹ BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. 1. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2009. s 13. ISBN 978-80-7273-159-6.

se sídlem na území ČR, fyzické osoby – podnikatelé, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku apod.

Princip účetnictví spočívá v podvojných zápisech na syntetické a analytické účty²⁰. Účetní případ je účtován na stranu „Má dáti“ (dále jen „MD“) souvztažně se zápisem na stranu „Dal“ (dále jen „D“). Účty se dělí také na rozvahové a výsledkové. Rozvahové účty vstupují do rozvahy, která je založena na bilančním principu, tzn. aktiva a pasiva se musí rovnat. Mají počáteční stavy a konečné zůstatky, které se převádí do dalšího účetního období. Výsledkové účty se promítají ve výkazu zisku a ztráty, z něhož se zjišťuje na konci účetního období výsledek hospodaření. Výsledek hospodaření se poté podle zákona o daních z příjmů transformuje na ZD, který se podrobí daní z příjmů právnických osob.

Pohledávky se v účetnictví řadí do skupiny oběžných aktiv. Podle své splatnosti se rozlišují pohledávky krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé pohledávky mají dobu splatnosti do jednoho roku, zatímco dlouhodobé se charakterizují splatností delší než jeden rok. Z daňového pohledu však nemá rozdělení pohledávek na krátkodobé a dlouhodobé žádný význam.

Věřitel může evidovat ve svém účetnictví pohledávku vlastní a cizí. Vlastní pohledávka vzniká na základě právního vztahu dvou subjektů, věřitele a dlužníka. Může se jednat např. o prodej výrobků, poskytnutí služby. Tyto pohledávky se oceňují jmenovitou hodnotou. Cizí pohledávka vzniká koupí pohledávky jiného subjektu. Dojde jen ke změně původního věřitele. Pro její ocenění se použije pořizovací cena. Problematika této práce je však vztažena pouze na pohledávky vlastní.

Pohledávky obsahují pro věřitele i určité riziko. Dlužník se může dostat do „*situace, kdy není schopen platit nejen včas, ale kdy není schopen platit vůbec a neexistuje ani naděje na to, že by se to mohlo změnit*“²¹. Neuhrazením však dochází ke snižování jejich hodnoty, neboť pravděpodobnost jejich inkasování se s prodlužující se lhůtou uplynulou po splatnosti snižuje. Toto snížení musí věřitel nejpozději k rozvahovému dni promítnout ve svém účetnictví.

²⁰ Syntetický účet je položkou směrné účtové osnovy. Analytický účet poskytuje podrobnější členění, např. podle potřeb daňových předpisů.

²¹ SCHÖNFELD, Jaroslav. *Moderní pohled na oceňování pohledávek: problém aktiv zvláště v insolvenčním řízení*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2011. s 13. ISBN 978-80-7400-302-8.

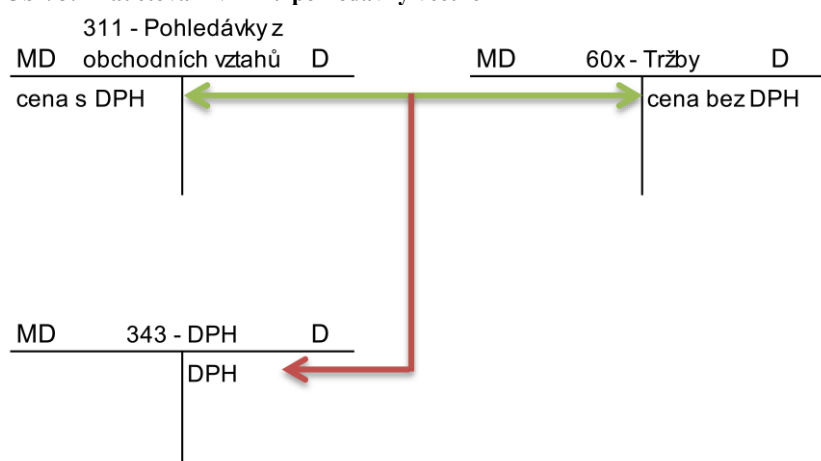
Nejprve je však nutné stanovit, zda má snížení dočasný nebo trvalý charakter. Dočasný charakter znamená, že u pohledávky existuje pravděpodobnost úhrady celé jmenovité hodnoty. Jedná se o pohledávky nepromlčené a soudně vymahatelné. Věřitel pro vyjádření dočasného snížení hodnoty pohledávky využívá opravné položky. Pro vyjádření trvalého snížení hodnoty pohledávky se zase podle účetních předpisů využívá její odpis. K odpisu pohledávky dochází, pokud došlo k uplynutí promlčení lhůty pohledávky. V případě, kdy již prakticky neexistuje šance na vymožení. K odpisu pohledávky však také dochází při postoupení pohledávky, nebo pokud věřitel podle výsledku insolvenčního řízení neobdržel žádnou úhradu.

3.1.1 Účetní operace související se vznikem pohledávky

Ještě než věřitel začne účtovat o opravných položkách, musí jako první krok zaúčtovat svoji pohledávku. To provede účetním zápisem na stranu MD účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů se souvztažný zápisem na stranu D některého z účtu ve skupině 60 – Tržby za vlastní výkony a zboží nebo 64 – Jiné provozní výnosy a stranu D účtu 343 – Daň z přidané hodnoty, viz obr. 3.1.

Tímto účetním zápisem se výkony účetní jednotky promítnou do výnosů. To znamená, že i když je pohledávka po lhůtě splatnosti, tak je pořád vedena jako výnos. Jelikož věřitel musí dodržovat při účtování aktuální princip, kdy musí do účetnictví zahrnout náklady a výnosy časově a věcně související s daným účetním obdobím.

Obr. 3.1 Zaúčtování vzniku pohledávky včetně DPH

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

Z pohledu zákona o daních z příjmů vzniká povinnost zahrnout výnos ve zdaňovacím období do základu daně a odvést z něj daň z příjmů. Dle § 18 odst. 1 zákona o daních z příjmů

jsou předmětem daně výnosy z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem. Pro zdanění není rozhodující, zda je pohledávka uhrazena či nikoliv.

Zákon o DPH v díle 3. vymezuje plnění, ze kterých musí věřitel přiznat DPH na výstupu. Jelikož je tato práce vztažena na pohledávky z obchodního styku, tedy dodání zboží, poskytnutí služby, budou stěžejní hlavně § 13 a § 14 zákona o DPH. Tyto paragrafy vymezují to, co se rozumí dodáním zboží a poskytnutím služby.

Dodáním zboží se rozumí převod práva nakládat se zbožím jako vlastník. Všechny činnosti co nejsou dodáním zboží, jsou považovány jako poskytnutí služby.

K těmto zdanitelným plněním je věřitel povinen podle § 21 zákona o DPH přiznat DPH na výstupu, a to ke dni uskutečnění zdanitelného plnění. U dodání zboží se plnění považuje uskutečněné dnem dodání podle kupní smlouvy a jiné. U poskytování služeb je to dnem jejich poskytnutí nebo dnem vystavení daňového dokladu.

Věřitel proúčtuje DPH na výstupu a učiní tak účetním zápisem na stranu D účtu 343 – Daň z přidané hodnoty. Na obr. 3.1 je tento krok znázorněn červenou čarou.

PŘÍSLUŠENSTVÍ POHLEDÁVKY

Věřiteli náleží z titulu včas neuhrazené pohledávky sankce v podobě smluvních poplatků nebo sankčních úroků z prodlení. Smluvní pokuta musí být vždy sepsána písemně, zatímco nárok na úroky z prodlení vyplývá z občanského zákoníku. Ty se zaúčtují na stranu MD účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů se souvztažným zápisem na stranu D účtu 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení, viz obr. 3.2.

Obr. 3.2 Účtování úroku z prodlení

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

Výše úroků z prodlení dle novely²², kterým se mění nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku

²² Předpis č. 33/2010 Sb. Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb.

(dále jen „nařízení vlády, kterým se stanoví výše úroků a poplatků z prodlení“), odpovídá roční výši REPO sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení dlužníka, zvýšené o sedm procentních bodů. Tento postup se uplatní u pohledávek, jejichž splatnost nastala po 1. červenci 2010.

Aby věřitel mohl tyto sankce uplatňovat v insolvenčním řízení, musí přesnou výši uvést v kolonce příslušenství v přihlášce pohledávky. Z pohledu zákona o daních z příjmů se jedná o výnos, který podléhá úpravě § 23 odst. 3 písm. b) bodu 1 – nezaplacení snižuje ZD. Jeho zdanění je podloženo zaplacením.

Neuhrazená pohledávka zůstává stále na účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů a pouze k ní účetní jednotka vytváří opravné položky, viz kapitola 3.1.2.

3.1.2 Opravné položky k pohledávkám

Opravná položka vyjadřuje nepřímé a přechodné snížení hodnoty pohledávky. Jejich význam spočívá v tom, aby účetnictví vystihovalo věrné a pravdivé zobrazení skutečnosti a finanční situace účetní jednotky. Současně však musí dodržet zásadu opatrnosti a do účetnictví vykázat a promítnout všechny předpokládané a očekávané ztráty a znehodnocení majetku.

Zjistí-li účetní jednotka na základě inventarizace, že skutečná hodnota pohledávky je nižší než ocenění zachycené v účetnictví, vytvoří opravnou položku. Inventarizací se zjišťuje, zda skutečný stav veškerého majetku a závazků odpovídá stavu majetku a závazků z účetnictví. Účetní jednotky ji dle § 29 odst. 1 zákona o účetnictví provádí k okamžiku, ke kterému sestavují účetní závěrku jako řádnou nebo mimořádnou.

Tvorba se provádí na nákladovém účtu 559 – Tvorba a zúčtování opravných položek v provozní činnosti souvztažně na stranu D účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám, viz obr. 3.3. Jejich výši si obvykle účetní jednotky stanoví ve vnitřní účetní směrnici.

Obr. 3.3 Účtování opravných položek v provozní činnosti

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

3.1.3 Daňový režim opravných položek

Z pohledu zákona o daních z příjmů jsou opravné položky daňově neuznatelný náklad. V ustanovení § 25 odst. 1 písm. v) zákona o daních z příjmů se uvádí, že nelze daňově uznat tvorbu opravných položek na vrub nákladů, s výjimkou uvedenou v § 24. Dle § 23 odst. 3 písm. a) bodu 2 zákona o daních z příjmů je nutné zvýšit o hodnotu opravné položky ZD.

Výjimku však obsahuje ustanovení § 24 odst. 2 písm. i) zákona o daních z příjmů, z něj vyplývá, že lze daňově uznat rezervy a opravné položky, jejichž způsob tvorby a výši pro daňové účely stanoví zvláštní zákon. Zvláštním zákonem se rozumí zákon o rezervách.

Zákon o rezervách stanoví přísné podmínky, za jakých je opravná položka daňově uznatelná. Vymezuje obecné a specifické podmínky.

OBECNÉ PODMÍNKY

Dle § 2 odst. 2 zákona o rezervách, jde o opravné položky vytvořené k rozvahové hodnotě **nepromlčených pohledávek** splatných po 31. prosinci 1994 a zaúčtovaných v účetnictví nebo uvedeny v daňové evidenci. Rozvahovou hodnotou se rozumí jmenovitá hodnota nebo pořizovací cena zaúčtovaná na rozvahových účtech věřitele.

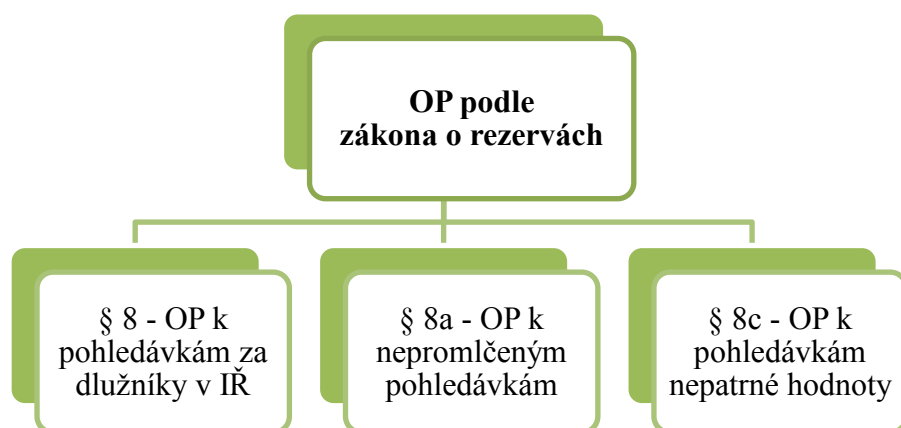
Další důležitou podmínkou pro tvorbu zákonné opravné položky je, že o pohledávce, ke které je opravná položka tvořena, bylo účtováno při jejím vzniku **ve výnosech**. Současně se nesmí jednat o pohledávku z titulu cenných papírů, půjček, záloh, smluvních pokut atd. K těmto pohledávkám nelze opravné položky tvořit.

SPECIFICKÉ PODMÍNKY

Zákon o rezervách definuje 6 druhů opravných položek. Jelikož je tato diplomová práce zaměřena na podnikatele evidující pohledávky po splatnosti, budou zde probrány pouze opravné položky dle § 8, § 8a a 8c, viz obr. 3.4.

Vyjmenované paragrafy vymezují specifické podmínky, za jakých lze opravné položky podle zákona o rezervách daňově uznat. Aby byla splněna podmínka daňové uznatelnosti, musí být vždy splněny obecné podmínky a specifické podmínky jednotlivých paragrafů.

Obr. 3.4 Opravné položky podle zákona o rezervách

Zdroj: Vlastní zpracování.

Prvním typem opravných položek jsou opravné položky u **pohledávek nepatrné hodnoty**. Zákon o rezervách dovoluje tvořit opravné položky do výše 100 % u pohledávek, jejichž rozvahová hodnota bez příslušenství je nižší než 30 000 Kč a od konce jejich splatnosti uplynulo nejméně 12 měsíců. Tyto opravné položky mohou tvořit všichni věřitelé. Není zde podmínka přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení vyhlášeného na dlužníka.

Nesplní-li věřitel podmínky pro tvorbu opravných položek u pohledávek nepatrné hodnoty, může tvořit opravné položky podle § 8a zákona o rezervách. Toto ustanovení umožňuje tvořit **opravné položky k nepromlčeným pohledávkám**, u nichž splatnost nastala až po 31. prosinci 1994. Mohou ji tvořit poplatníci daně z příjmů, kteří vedou účetnictví, pokud k pohledávkám netvoří bankovní rezervy a opravné položky.

Tab. 3.1 Tvorba opravných položek podle počtu měsíců po splatnosti

Splatnost	Pohledávka do 200 tis. Kč	Pohledávka nad 200 tis. Kč	Tvorba OP
6 měs.	Žádná dodatečná podmínka	Ohledně této pohledávky bylo zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení, kterého se věřitel včas a řádně účastní.	20 %
12 měs.	Ohledně této pohledávky bylo zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení, kterého se věřitel včas a řádně účastní.		33 %
18 měs.			50 %
24 měs.			66 %
30 měs.			80 %
36 měs.			100 %

Zdroj: KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů*. 1. vyd. Ostrava: Ediční středisko VŠB-TU Ostrava, 2009. s 79. ISBN 978-80-248-2149-8.

Pro stanovení výše opravné položky se vychází z rozvahové hodnoty pohledávky. Nepřekročila-li rozvahová hodnota částku 200 000 Kč a od konce sjednané lhůty splatnosti

pohledávky uplynulo více než 6 měsíců, může si věřitel v období, za které podává daňové přiznání, vytvořit pohledávku až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Jak lze vidět v tab. 3.1, lze tvořit vyšší opravné položky k pohledávkám, jejichž rozvahová hodnota nepřesáhla 200 000 Kč, jen v případě, bylo-li ohledně těchto pohledávek zahájeno rozhodčí řízení, soudní nebo správní řízení. Vytvářet opravné položky k pohledávkám, jejichž rozvahová hodnota je vyšší než 200 000 Kč, lze jen v případě, bylo-li zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení.

3.1.4 Opravné položky u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení

Zákon o rezervách vychází vstříc věřitelům, kteří mají pohledávku za dlužníky, na které bylo zahájeno insolvenční řízení. Tito věřitelé si mohou vytvořit a do daňových nákladů jednorázově zahrnout opravnou položku ve výši 100 % rozvahové hodnoty nepromlčené pohledávky. Nemusí tedy tvořit opravné položky podle měsíců po splatnosti, ale mohou je vytvořit najednou.

Aby však mohl o této opravné položce účtovat, musí splnit obecné a specifické podmínky. Obecné podmínky jsou vymezeny v kapitole 3.1.3.

Specifickou podmínkou je, že pohledávka musí být **ve lhůtě přihlášena do insolvenčního řízení**. Přihlásit pohledávku může věřitel od samotného zahájení insolvenčního řízení až do konce lhůty stanovené v rozhodnutí o úpadku, případně do konce lhůty podle insolvenčního zákona.

Přihláška pohledávky může být součástí insolvenčního návrhu, nebo podána ve lhůtě zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku, či ve lhůtě stanovené v rozhodnutí o úpadku. Podle stanoviska Ministerstva financí, uvedeném v příspěvku 263/18.03.09²³ se pro účely tvorby opravné položky za přihlášené pohledávky považují všechny pohledávky přihlášené v období od zahájení insolvenčního řízení, včetně pohledávek přihlášených spolu s podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení.

V případě, že období pro přihlašování pohledávek zasahuje do dvou zdaňovacích období, lze vytvořit opravnou položku k přihlášené pohledávce v tom zdaňovacím období, ve kterém byla skutečně přihlášena.

²³ Příspěvek uveden v zápisu z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 20. 5. 2009. Dostupné také na www.mfcr.cz.

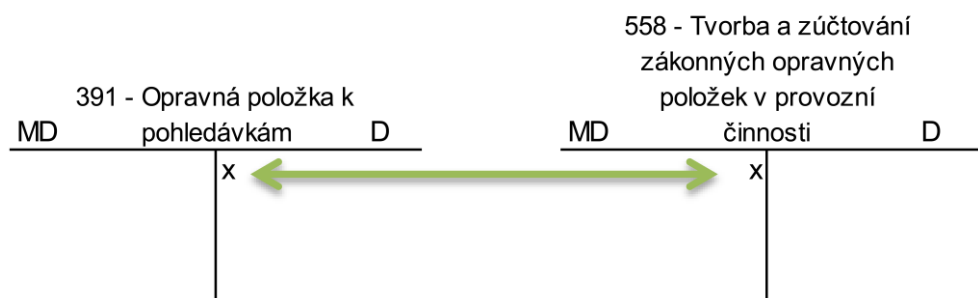
Vytvořit opravnou položku lze v období, za které se podává daňové přiznání a v němž byly pohledávky přihlášeny do insolvenčního řízení.

TVORBA OPRAVNÉ POLOŽKY ZA DLUŽNÍKY V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

Zjistí-li účetní jednotka, že byly splněny obecné i specifické podmínky pro tvorbu opravné položky, zaúčtuje její výši na stranu MD účtu 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek v provozní činnosti se souvztažným zápisem na stranu D účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám, viz obr. 3.5.

Opravné položky se, dle § 3 odst. 1 zákona o rezervách, tvoří způsobem a k účelům stanoveným tímto zákonem a uplatňují se za zdaňovací období.

Obr. 3.5 Účtování zákonné opravné položky

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

Jestliže byly k pohledávce tvořeny opravné položky podle § 8a zákona o rezervách, je nutné tyto opravné položky zrušit, viz kapitola 3.1.5, a zaúčtovat vznik nové. Současně je také vhodné účet 391 analyticky rozlišit podle konkrétního druhu tvořené opravné položky. Tím se stane účetnictví přehlednější a zrychlí se získávání a zpracování informací.

ZRUŠENÍ OPRAVNÉ POLOŽKY ZA DLUŽNÍKY V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

Zrušit opravnou položku musí účetní jednotka, pokud pominou důvody pro její existenci. Ruší se ve stejném období, ve kterém tyto důvody pominuly. Taxativní výklad těchto důvodů uvádí § 4 odst. 1 zákona o rezervách.

Opravné položky se musí, dle § 8 odst. 2 zákona o rezervách, zrušit také v návaznosti na výsledky insolvenčního řízení nebo v případě, že pohledávku účinně popřel insolvenční správce nebo dlužník. Povinnost zrušit opravnou položku vzniká také vždy, pokud nebude insolvenční řízení možno dále vést. Tyto důvody, ze kterých se účetní jednotka dále neúčastní insolvenčního řízení lze rozdělit na subjektivní nebo objektivní.

Mezi subjektivní důvody patří zejména odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady či nedostatky insolvenčního návrhu, zamítnutí insolvenčního návrhu proto, že nejsou splněny stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku či zastavení řízení pro zpětvzetí insolvenčního návrhu.

Mezi objektivní důvody patří především nedostatek majetku dlužníka. Zrušení opravné položky se také předpokládá, pokud dojde v insolvenčním řízení k uspokojení pohledávky.

Pominou-li důvody pro existenci opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení, může věřitel výši opravné položky snížit a pokračovat ve tvorbě podle § 8a zákona o rezervách, viz opravné položky k nepromlčeným pohledávkám.

Zrušení opravné položky se provádí zápisem se souvztažným zápisem na stranu MD účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám a stranu D účtu 558 - Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek v provozní činnosti/ 559 - Tvorba a zúčtování opravných položek v provozní činnosti, viz obr. 3.6.

Obr. 3.6 Zrušení opravné položky

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

O rozpuštění opravné položky, jejíž tvorba byla dle § 24 odst. 2 písm. i) zákona o daních z příjmů daňově účinným nákladem, se ZD nijak neupravuje. Dojde-li však ke zrušení účetní opravné položky, která byla při jejím vytvoření dle § 25 odst. 1 písm. v) zákona o daních z příjmů daňově neúčinným nákladem, lze upravit ZD dle § 23 odst. 3 písm. c) bodu 3 zákona o daních z příjmů. Podle tohoto ustanovení lze snížit ZD o částky související s rozpouštěním rezerv a opravných položek, jejichž tvorba nebyla daňově účinná, pokud jsou zúčtovány ve prospěch nákladů nebo výnosů.

Opravné položky vyjadřují přechodné snížení hodnoty a z pohledu daní z příjmů dojde pouze k dočasnému snížení ZD. Avšak jejich zrušení se ZD zase zvýší. Lze tedy říct, že jejich tvorba a zrušení nemá na ZD žádný významný vliv. Větší význam spočívá dle § 4 odst. 3 zákona o rezervách v krytí ztrát z odpisu pohledávek, k nimž jsou vytvořeny, nebo ke krytí

rozdílu mezi jmenovitou hodnotu pohledávky a její pořizovací cenou sjednanou při postoupení postoupníkovi.

3.1.5 Odpis pohledávky

Podle § 25 odst. 1 písm. zc) zákona o daních z příjmů se odpis pohledávky považuje za daňově neúčinný náklad. Proti tomu však stojí § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů. Toto ustanovení umožňuje za určitých okolností poplatníkům po splnění podmínek jednorázově odepsat pohledávku a zahrnout ji i do daňových nákladů.

Toto ustanovení lze rozdělit na dvě části, z nichž první stanoví, že odpis se stane daňově uznatelným nákladem po splnění přesně stanovených podmínek. Druhá část § 24 odst. 2 písm. y) řeší daňový režim odpisu pohledávky nebo její části, k níž byla vytvořena opravná položka podle zákona o rezervách.

První část se zaměřuje na odpis pohledávky, který mohou daňově uznat pouze poplatníci, kteří vedou účetnictví a o vzniku pohledávky účtovali ve výnosech. Současně se také předpokládá, že k pohledávce lze uplatňovat opravné položky podle zákona o rezervách, viz kapitola 3.1.3. Poslední podmínkou je kvalifikovaný důvod daňově účinného odpisu pohledávky, které lze rozdělit na důvody spojené s úpadkem dlužníka a na ostatní.

Důvody spojené s úpadkem dlužníka jsou tyto:

- soud zrušil u dlužníka konkurs proto, že jeho majetek je zcela nedostačující, a pohledávka byla poplatníkem přihlášena u insolvenčního soudu a měla být vypořádána z majetkové podstaty,
- dlužník je v úpadku, nebo mu úpadek hrozí na základě výsledků insolvenčního řízení.

Uplatnit daňově účinný odpis pohledávky za dlužníkem, který je v úpadku nebo mu úpadek hrozí je možné podle stanoviska ministerstva financí²⁴ pouze v případě, kdy se jedná o dlužníka, u kterého byl úpadek osvědčen, a to na základě úspěšného insolvenčního návrhu. Postup podle tohoto ustanovení představuje pro věřitele „definitivní řešení“, které spočívá v odpisu pohledávky do daňových nákladů, které následuje v okamžiku, kdy je již naprosto jasné, že byly vyčerpány veškeré možnosti na získání úhrady pohledávky některým ze způsobů řešení úpadku a současně je naprosto jisté, že pohledávka již nemůže být v rámci insolvenčního řízení nikdy uhrazena.

²⁴ Vydaného v příspěvku 263/18.03.09 v zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 20. 5. 2009.

Ostatními důvody pak jsou:

- dlužník, který zemřel, a pohledávka nemohla být uspokojena ani vymáháním na dědicích dlužníka,
- dlužník, který byl právnickou osobou a zanikl bez právního nástupce a věřitel nebyl s původním dlužníkem spojenou osobou,
- dlužník, na jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je uplatňována veřejná dražba, a to na základě výsledků této dražby,
- dlužník, jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je postižen exekucí, a to na základě výsledků provedení této exekuce.

Druhá část § 24 odst. 2 písm. y) stanoví, že lze také daňově uznat odpis pohledávky nebo její část, a to **do výše kryté použitím opravné položky podle zákona o rezervách.**

Podstatou je, že dochází k odpisu pohledávky, jenž je dle § 25 odst. 1 písm. zc) daňově neuznatelný náklad. Tento odpis je daňově uznatelný do výše vytvořené zákonné opravné položky, která se následně zruší.

Nejprve se provede odpis pohledávky na nákladový účet 546 – Odpis pohledávky se souvztažným zápisem na účet 311 – Pohledávky z obchodních vztahů, viz 3.7. Pak se zruší zákonná opravná položka, vytvořená např. dle § 8a ve výši 20 % po 6 měsících po lhůtě splatnosti. Odpis pohledávky bude daňově uznatelný ve výši 20 %.

Obr. 3.7 Účtování odpisu pohledávky

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

Je-li vytvořena opravná položka k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení, kapitola 3.1.4, ve výši 100 % rozvahové hodnoty pohledávky je odpis této pohledávky daňově uznatelný v plné výši.

Na tomto účtu se také účtuje o odpisu pohledávky v souladu s § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů. Současně se také na tento účet přeúčtuje hodnota pohledávky při jejím postoupení.

3.1.6 Postoupení pohledávky

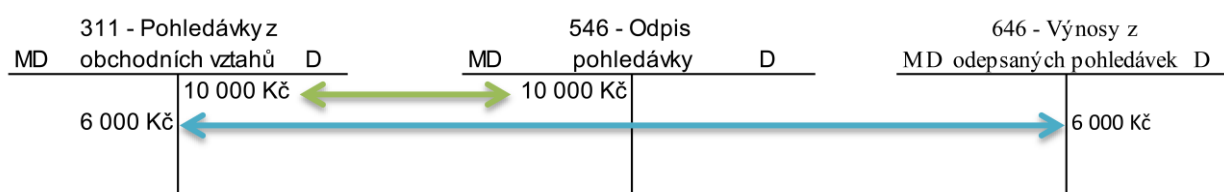
Věřitel, který má pohledávku po splatnosti, často dává přednost jejímu postoupení společnosti specializované na řešení a vymáhání pohledávek. Výhodou postoupení je většinou okamžitá úhrada části pohledávky od nabyvatele (postupníka). Nevýhodou je samozřejmě ztráta, která z postoupení pohledávky nutně musí vzniknout.

Nabyvatel pohledávky bude mít s jejím vymožením náklady (na financování, vymáhání atd.), které přenáší v ceně pohledávky na postupitele. Pokud na postupníka přechází riziko neuhrazení pohledávky, zohlední toto riziko v ceně, kterou je ochoten zaplatit za pohledávku.

Věřitel může postoupit pohledávku na jiného věřitele a může tak učinit i během insolvenčního řízení. Původní věřitel musí, pro účast nového věřitele v insolvenčním řízení, dodržet určitý postup, který je blíže popsán v kapitole 2.5.3.

Účetním výsledkem postoupení pohledávky z obchodního styku je tedy většinou ztráta, která se v účetnictví postupitele promítne zápisy znázorněnými v obr. 3.8. Pohledávka se odepíše ve jmenovité hodnotě do nákladů na účet 546 – Odpis pohledávky. Současně vznikne nová pohledávka v hodnotě, v jaké se pohledávka postupuje.

Obr. 3.8 Postoupení pohledávky

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČÚS.

Postoupením pohledávky za nižší cenu než je její hodnota, vznikla ztráta. Z pohledu daní z příjmů je tato ztráta dle § 25 odst. 1 písm. z) zákona o daních z příjmů daňově neuznatelným nákladem.

Paragraf 24 odst. 1 písm. s) zákona o daních z příjmů stanoví, že nákladem u poplatníka, který vede účetnictví je jmenovitá hodnota pohledávky při jejím postoupení, a to do výše příjmu plynoucího z jejího postoupení. Z údajů na obr. 3.8 by platilo, že by odpis pohledávky ve výši 10 000 Kč byl daňově uznatelný do výše 6 000 Kč. Ztráta ve výši 4 000 Kč, kterou by postupitel utrpěl, by byla daňově neuznatelný náklad.

Příjem z postoupení pohledávky (tj. cenu, kterou hradí postupitel) lze podle stejného ustanovení zvýšit o vytvořenou opravnou položku podle zákona o rezervách. Výhodou je, že opravná položka snižuje vzniklou ztrátu. Pokud věřitel k pohledávce na obr. 3.8 v minulosti vytvořil daňovou opravnou položku ve výši 3 000 Kč, snížila by se vzniklá daňově neuznatelná ztráta 4 000 Kč pouze na 1 000 Kč.

V praxi bylo dlouhou dobu sporné, zda je možné v případě postoupení pohledávky za dlužníkem v insolvenčním řízení uplatnit opravnou položku vytvořenou podle § 8 zákona o rezervách. Daňová správa tento postup rozporovala a argumentovala, že je sice nutné rozpustit vytvořenou opravnou položku, ale již není možné o příslušnou částku snížit případnou ztrátu z postoupení. Situaci vyjasnil až Nejvyšší správní soud v roce 2010. Ke krytí ztráty vzniklé postoupením může věřitel využít, dle rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 8 Afs 54/2010-155 ze dne 29. prosince 2010, také vytvořenou opravnou položku za dlužníky v insolvenčním řízení. Ta umožňuje příjem plynoucí z postoupení pohledávky zvýšit o 100%, a to vytvořením opravné položky podle § 8 zákona o rezervách.

Kdyby tedy věřitel k pohledávce na obr. 3.8 vytvořil 100% opravnou položku za dlužníky v insolvenčním řízení ve výši 10 000 Kč, stala by se ztráta plynoucí z jejího postoupení daňově uznatelným výdajem.

3.2 Oprava daně z přidané hodnoty u pohledávek v insolvenčním řízení

Předmětem zákona o DPH je dodání zboží nebo poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku. Věřitel se stává plátcem podle § 94 a § 95 zákona o DPH, např. překročením obrátu 1 mil. Kč za nejvýše 12 měsíců, nebo dobrovolnou registrací, podnikáním v rámci sdružení a jiné.

Je-li věřitel plátcem DPH a vzniklo mu zdanitelné plnění podle § 13 a § 14 zákona o DPH, je povinen z tohoto zdanitelného plnění přiznat daň na výstupu. Tato povinnost mu vzniká, i pokud za zdanitelné plnění neobdržel úhradu.

Pokud dlužník věřiteli za dodané zboží nebo poskytnutou službu nezaplatil, může věřitel využít ustanovení zákona o DPH, které umožňuje opravit výši odvedené daně. „*Okruh*

pohledávek, kterých se tato úprava týká, je relativně úzký, neboť se jedná pouze o pohledávky za dlužníky v insolvenčním řízení.“²⁵

Toto ustanovení bylo implementováno do zákona o DPH zejména v souvislosti s negativním vývojem ekonomické situace. Obdobná možnost vrácení DPH funguje i v některých jiných členských státech EU, např. Francie, Německo, Velká Británie apod.

Důležité je také podotknout, že i „*když věřitel po nezaplacení závazku dlužníkem za stanovených podmínek využije práva realizovat opravu daně dle ustanovení § 44 zákon o DPH, na soukromoprávní vztah související se zdanitelným plněním nemá provedená oprava DPH vliv a dle závazkového práva tedy nedochází k žádné změně*“²⁶. Hodnota pohledávky se tedy po provedení opravy nemění.

3.2.1 Podmínky pro provedení opravy

Zákon o DPH stanoví přísné podmínky, které musí být splněny, aby mohl věřitel úpravu provést. Tyto podmínky jsou uvedeny v § 44 odst. 1 zákona o DPH a je potřeba je splnit všechny současně. Dají se rozdělit do třech skupin:

- věcné podmínky,
- časové podmínky,
- procesní podmínky.

VĚCNÉ PODMÍNKY

Dlužník, vůči kterému má věřitel pohledávku, se nachází v insolvenčním řízení a insolvenční soud rozhodl o prohlášení konkursu na jeho majetek. Zákon o DPH dovoluje provést opravu pouze tedy, byl-li na dlužníka prohlášen konkurs. Konkurs na dlužníka prohlásí insolvenční soud, pokud je u dlužníka vyloučeno řešení úpadku oddlužením nebo reorganizací.

Věřitel a dlužník nejsou, a ani v době vzniku pohledávky nebyli „spojenými“ osobami. Za spojené osoby se považují osoby kapitálově spojené, osoby blízké a osoby, které podnikají společně na základě smlouvy o sdružení nebo jiné obdobné smlouvy.

²⁵ HAVEL, Tomáš. Vracení DPH u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení. In: *Daňáři online* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34312v43805-vraceni-dph-u-pohledavek-za-dluzniky-v-insolvencnim-rizeni/>.

²⁶ Příspěvek 326/23.02.11 uvedený v zápisu z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 30. 3. 2011. Dostupné také na www.mfcr.cz.

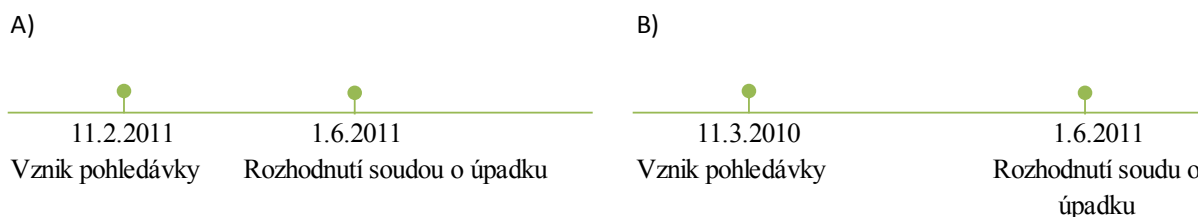
Dlužník je stále plátcem DPH. Je nutné, aby dlužník byl době provedení opravy plátcem daně.

ČASOVÉ PODMÍNKY

Pohledávka vznikla nejpozději 6 měsíců před rozhodnutím soudu o úpadku a dosud nezanikla. Soud vydá rozhodnutí o úpadku, jestliže je zjištěn úpadek dlužníka. Aby mohla být provedena oprava daně, musí pohledávky vzniknout v době delší než 6 měsíců přede dnem rozhodnutí o úpadku.

Pro lepší přehlednost jsou v obr. 3.9 uvedeny dva případy, kdy k opravě dojde a kdy ne. Pro oba případy je shodné datum 1. června 2011, kdy došlo k vydání rozhodnutí soudu o úpadku. V části A vznikla pohledávka dne 11. února 2011, což nejsou ani 4 měsíce před rozhodnutím. V tomto případě není splněna podmínka a nemůže být provedena oprava DPH. V části B vznikla pohledávka 11. března 2010, což je více než 6 měsíců a může být tedy provedena oprava DPH.

Obr. 3.9 Časová osa vzniku dvou pohledávek před rozhodnutím o úpadku

Zdroj: Vlastní zpracování.

Druhou časovou podmínkou je, že neuplynuly 3 roky od konce zdaňovacího období, ve kterém se uskutečnilo původní zdanitelné plnění. Věřitel je povinen přiznat daň na výstupu ke dni uskutečnění zdanitelného plnění nebo ke dni přijetí úplaty, a to k tomu dni, který nastane dříve.

PROCESNÍ PODMÍNKY

Věřitel přihlásil svoji pohledávku nejpozději ve lhůtě stanovené rozhodnutím soudu o úpadku, tato pohledávka byla zjištěna a v insolvenčním řízení se k ní přihlíží. Důležité také je, aby v rámci přezkumného jednání byla pohledávka zjištěna. Pohledávka je v insolvenčním řízení zjištěna, pokud nebyla dlužníkem a insolvenčním správcem popřena.

Věřitel vystavil a doručil odběrateli daňový doklad. Ten musí podle § 46 odst. 1 zákona o DPH obsahovat:

- a) obchodní firmu nebo jméno a příjmení, popřípadě název, dodatek ke jménu a příjmení nebo názvu, sídlo nebo místo podnikání věřitele,
- b) daňové identifikační číslo věřitele,
- c) obchodní firmu nebo jméno a příjmení, popřípadě název, dodatek ke jménu a příjmení nebo názvu, sídlo nebo místo podnikání dlužníka,
- d) daňové identifikační číslo dlužníka,
- e) spisovou značku insolvenčního řízení,
- f) evidenční číslo daňového dokladu,
- g) evidenční číslo původně vystaveného daňového dokladu,
- h) datum vystavení daňového dokladu,
- i) datum uskutečnění původního plnění,
- j) celkovou dlužnou částku,
- k) výši opravené daně; tato daň může být zaokrouhlena na celé koruny tak, že částka 0,50 koruny a vyšší se zaokrouhlí na celou korunu nahoru a částka nižší než 0,50 koruny se zaokrouhlí na celou korunu dolů,
- l) odkaz na příslušné ustanovení tohoto zákona, podle kterého je oprava výše daně provedena.

3.2.2 Uvedení opravy v daňovém přiznání

Věřitel může opravu provést nejdříve ve zdaňovacím období, v němž byl daňový doklad doručen dlužníkovi. „*V případě insolvenčního řízení však pravděpodobně nelze vyloučit, že zákazník potvrzení o přijetí dokladu nevystaví (případně bude zcela nekontaktní). V tomto případě lze doporučit zaslání daňového dokladu pomocí doporučené zásilky nebo datové schránky, aby dodavatel mohl prokázat doručení tohoto dokladu.*“²⁷

Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. U plátců, jejichž obrat za bezprostředně předcházející kalendářní rok nepřesáhne 10 mil. Kč, a dále ti, kteří nebudou zařazeni mezi nespolehlivé plátce, se mohou rozhodnout pro kalendářní čtvrtletí. Změnu zdaňovacího období musí oznámit správci daně do konce měsíce ledna příslušného kalendářního roku.

²⁷ HAVEL, Tomáš. Vracení DPH u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení. In: *Daňáři online* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34312v43805-vraceni-dph-u-pohledavek-za-dluzniky-v-insolvencnim-řízení/>.

Dle § 44 odst. 4 zákon o DPH, musí věřitel k daňovému přiznání také doložit:

- kopie všech vystavených daňových dokladů, u kterých provedl opravu výše daně v tomto daňovém přiznání,
- výpis z přehledu oprav pro daňové účely provedený v tomto daňovém přiznání.

3.2.3 Výpočet opravované výše daně

Koeficient se zaokrouhlí na čtyři desetinná místa. Vypočtená daň se zaokrouhlí matematicky na celou korunu nahoru.

V účetnictví se oprava daně promítne na straně MD účtu 343 – DPH a straně D účtu 648 – Ostatní provozní výnosy, viz obr. 3.10. Při účtování opravy DPH je vhodné účet 343 analyticky rozlišit.

648 - Ostatní provozní			343 - DPH	
MD	výnosy	D	MD	D
		nárok na vrácení		
	x			x
		DPH		

44

Z pohledu zákona o daních z příjmů představuje vrácená daň zdanitelný příjem zdaňovaný v základu daně.

3.2.5 Postup v případě následného uspokojení pohledávky

Věřitel by měl sledovat průběh insolvenčního řízení, zejména okamžik přijetí jakékoli úhrady. V praxi se sice nepředpokládá reálné uhrazení celé hodnoty pohledávky, jde zpravidla o částky zanedbatelné nebo žádné. Avšak z jakékoliv výše úhrady je věřitel povinen znovu přiznat daň na výstupu.

Okamžikem uhrazení konkrétní části pohledávky, vzniká věřiteli závazek vrátit opravou získané zdroje. „*Teprve přijetím úhrady pohledávky vzniká věřiteli povinnost provést další opravu DPH a v novém přiznání mu vznikne povinnost zaplatit z přijaté úhrady daň.*“²⁸

Výše daně se stanoví z hodnoty úhrady pohledávky, a to podle postupu uvedeného v kapitole 3.2.3. V daňovém přiznání se vypočtená daň promítne v ř. 1 nebo 2 s kladným znaménkem. Současně se hodnota vypočtené daně promítne na ř. 33 se záporným znaménkem.

V účetnictví se nově vzniklá povinnost přiznat daň z úhrady zaúčtuje na stranu MD účtové skupiny 548 – Ostatní provozní náklady a stranu D účtu 343 – DPH, viz obr. 3.11.

Obr. 3.11 Dodanění uplatněného DPH

Zdroj: Vlastní zpracování podle KV konaného dne 30. 3. 2011.

Vzniklý náklad se považuje za daňově účinný, jelikož půjde o eliminaci v minulosti vzniklého zdanitelného výnosu.

Věřitel je současně povinen vystavit a doručit dlužníkovi daňový doklad a musí tak učinit do 15 dnů ode dne přijetí úhrady. Tento doklad musí obsahovat náležitosti uvedené v § 46 odst. 2 zákona o DPH.

²⁸ Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 30. 3. 2011

3.2.6 Postup v případě postoupení pohledávky věřitelem

Dojde-li k postoupení pohledávky, u které byla provedena oprava výše daně, je věřitel povinen zvýšit daň na výstupu o výši provedené opravy. Věřitel musí tedy opravenou daň znovu přiznat a uhradit, a to k tomu dni, v němž k postoupení pohledávky došlo.

Pokud došlo v průběhu insolvenčního řízení k částečné úhradě, a tudíž se vlastně uplatnil postup uvedený v předchozí kapitole, sníží se celková výše opravy daně o tuto již přiznanou daň z úhrady. Věřitel přizná pouze zbylou část.

Povinností věřitele je také doručit dlužníkovi písemné oznámení, že k postoupení pohledávky došlo. V oznámení je nutné uvést i číslo daňového dokladu, kterým informoval dlužníka o provedení opravy daně, viz kapitola 3.2.1.

3.3 Dílčí závěr kapitoly

Cílem této kapitoly bylo analyzovat daňové mechanismy, které vedou k eliminaci daňové povinnosti vzniklé z neuhrazených pohledávek. Zákon o rezervách umožňuje věřiteli dočasně eliminovat zdanitelný výnos tvorbou zákonných opravných položek. Jsou-li splněny podmínky, může jejich výše dosahovat až výše 100 %. V této výši může věřitel vytvořit opravnou položku u pohledávek nepatrné hodnoty do 30 000 Kč. Překročí-li hodnota pohledávky hodnotu 30 000 Kč, bude výše opravné položky závislá na době uplynulé po lhůtě splatnosti a soudním řízení.

Stal-li se věřitel přihlášením pohledávky jedním ze subjektů insolvenčního řízení, může si vytvořit opravnou položku ve výši 100 % a jednorázově ji zahrnout do daňových nákladů. Výhodou tedy je, že tvorba této opravné položky není závislá na uplynulé lhůtě po splatnosti, ale lze ji vytvořit v jeden okamžik. Výhodou tvorby 100% opravné položky je také krytí ztráty vzniklé z postoupení pohledávky, k níž je opravná položka vytvořena.

Vstříc věřiteli nevychází jen zákon o rezervách, ale i zákon o DPH, který mu umožňuje eliminovat zaplacené DPH z pohledávky v insolvenční. Tím si sníží svoji daňovou povinnost do chvíle, než dojde podle výsledku insolvenčního řízení k celkové nebo částečné úhradě pohledávky, případně k jejímu postoupení.

4 Praktické řešení pohledávek v insolvenčním řízení

Tato kapitola bude věnována případové studii, která je zaměřena na řešení pohledávek v insolvenčním řízení. V řízení proti sobě stojí společnost GENOVA-SERVIS s.r.o. v pozici věřitele (dále jen „věřitel“) a společnost HANEKE s.r.o. v pozici dlužníka (dále jen „dlužník“). Nutno podotknout, že veškeré údaje týkající se insolvenčního řízení dlužníka jsou v této práci převzaty z veřejně dostupného zdroje, a to insolvenčního rejstříku na isir.justice.cz. Údaje týkající se věřitele byly poskytnuty touto společností a ke zveřejnění uvedených údajů poskytla společnost souhlas.

Věřitel se od roku 2004 zabývá specializovaným maloobchodem a poskytováním služeb v oblasti povrchových úprav a svařování kovů. V rámci své podnikatelské činnosti poskytl věřitel služby také dlužníkovi, který mu však za tyto výkony od roku 2011 nezaplatil.

V roce 2012 bylo na návrh dlužníka zahájeno insolvenční řízení, viz příloha č. 4. Předpokládá se, že věřitel bude chtít využít všechny dostupné mechanismy, díky kterým si může snížit svoji daňovou povinnost.

V závěru této kapitoly bude také nastíněno v modelovém dokončení, jaké varianty by mohly nastat, jelikož insolvenční řízení v současné době stále trvá.

4.1 Stav účetnictví věřitele před zahájením insolvenčního řízení

Z účetnictví věřitele bylo zjištěno, že ke dni 28. srpna 2012 má vůči dlužníkovi pohledávky po splatnosti ve výši 69 972 Kč, viz obr. 4.1. Pro ukázkou je uvedena jedna faktura v příloze č. 5.

Tyto pohledávky byly proúčtovány na účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů se souvztažným zápisem na účtu 602 – Tržby z prodeje služeb. Jedná se tedy o pohledávky z titulu poskytování služeb. Tímto zápisem se pohledávky v celé výši zahrnuly do výnosů, které věřitel podrobí dani z příjmů právnických osob ve výši 19 %.

Obr. 4.1 Stav pohledávek společnosti GENOVA-SERVIS s.r.o.

GENOVA-SERVIS s.r.o.				Odběratel				Strana: 1 *	
* 28.08.2012				NEUHRAZENÉ FAKTURY, za období od 01-00 do 07-12				Finance 22.00 *	
* 16:20 hod				0 dnů po době splatnosti ke dni 31.07.2012, zbývá uhradit částku > 0,--				NEUHE_OF.LL7 *	
ODĚRÁTEL	IČ	VAR.SYMBOL	FAKTURA	SPLATNÁ	DNY TEXT FAKTURY	FAKTUROVÁNO	UHRAZENO	ZBÝVÁ	
HANEKE s.r.o., Přerov	61944629	31045	31045	25.03.11	494 tryskání	13.392,--	0,--	13.392,--	
	61944629	31049	31050	30.03.11	489 tryskání	3.720,--	0,--	3.720,--	
	61944629	31153	31153	25.09.11	310 tryskání	2.232,--	0,--	2.232,--	
	61944629	31184	31184	25.11.11	249 tryskání svaře	18.000,--	0,--	18.000,--	
	61944629	31198	31198	08.12.11	236 tryskání svaře	2.340,--	0,--	2.340,--	
	61944629	31202	31202	13.12.11	231 tryskání svaře	4.416,--	0,--	4.416,--	
	61944629	31206	31206	16.12.11	228 tryskání svaře	1.488,--	0,--	1.488,--	
	61944629	31211	31211	21.12.11	223 tryskání svaře	1.488,--	0,--	1.488,--	
	61944629	31213	31213	28.12.11	216 tryskání svaře	19.200,--	0,--	19.200,--	
	61944629	32002	32002	19.01.12	194 tryskání svaře	2.160,--	0,--	2.160,--	
	61944629	32092	32092	15.06.12	46 tryskání výsyp	1.536,--	0,--	1.536,--	
						69.972,--	0,--	69.972,--	
Celkem : [11] faktur						69.972,--	0,--	69.972,--	

Zdroj: Výstup ze softwaru Finance.

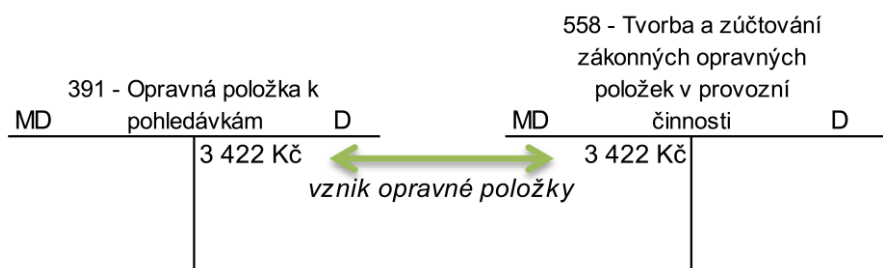
Jelikož se služby povrchových úprav a svařování kovů považují ve smyslu § 14 zákona o DPH za zdanitelné plnění, vzniká věřiteli povinnost podle § 21 odst. 4 zákona o DPH přiznat DPH ke dni poskytnutí služby nebo ke dni vystavení daňového dokladu.

Věřitel přiznal tedy ze zdanitelných plnění DPH v celkové výši 11 662 Kč. V účetnictví tuto skutečnost proúčtoval se vznikem jednotlivých faktur. K předchozímu účetnímu zápisu se přidá ještě zápis na stranu D účtu 343 – Daň z přidané hodnoty.

4.1.1 Zákoné opravné položky dle § 8a zákona o rezervách

Za rok 2011 byly k rozvahovému dni vytvořeny k pohledávkám č. 31045 a 31050 zákoné opravné položky dle § 8a zákona o rezervách, viz kapitola 3.1.3. Pouze tyto dvě pohledávky splnily všechny podmínky pro jejich tvorbu. Nejedná se tedy o promlčené pohledávky, při jejich vzniku o nich bylo účtováno ve výnosech a od konce lhůty splatnosti uplynulo více než 6 měsíců.

Obr. 4.2 Zaúčtování zákonných opravných položek

Zdroj: Vlastní zpracování.

Věřitel k nim tedy mohl vytvořit opravnou položku ve výši 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty. Neuhrazená rozvahová hodnota činí 17 112 Kč. Celková výše opravných položek dle § 8a zákona o rezervách byla vyčíslena na 3 422 Kč. Účetní opravné položky nebyly stanoveny.

Věřitel zaúčtoval vzniklou opravnou položku zápisem na MD účtu 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek v provozní činnosti a na D účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám, viz obr. 4.2.

4.2 Insolvenční řízení

Dne 11. června 2012 bylo Krajským soudem v Ostravě zahájeno insolvenční řízení, viz příloha č. 6. Zahájení bylo vyhlášeno v zákonné lhůtě 2 hodin po obdržení insolvenčního návrhu. Zveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení vyzval soud věřitele, aby začaly přihlašovat své pohledávky, viz obr. 4.3.

Obr. 4.3 Vyhláška o zahájení insolvenčního řízení

III. Soud vyzývá věřitele dlužníka, kteří chtějí své pohledávky uplatnit v insolvenčním řízení, aby podali přihlášku pohledávky s těmito náležitostmi: a) Přihláška se podává na formuláři, který je zveřejněn Ministerstvem spravedlnosti na internetové stránce www.justice.cz v části Ministerstvo spravedlnosti, formuláře a tiskopisy, povinné formuláře pro insolvenční řízení.b) K přihlášce je nutno připojit listiny, kterých se přihláška dovolává.c) Vykonatelnost pohledávky se prokazuje veřejnou listinou.d) Přihláška včetně příloh se podává dvojmo.e) Přihlášky na základě této výzvy lze podávat až do rozhodnutí o úpadku.

Zdroj: Dostupné na www.justice.cz.

4.2.1 Usnesení o úpadku spojené s prohlášením konkursu

Dne 31. července 2012 rozhodl soud usnesením o úpadku dlužníka. Dle § 148 insolvenčního zákona spojil rozhodnutí o úpadku také s rozhodnutím o způsobu jeho řešení. V tomto případě prohlásil na majetek dlužníka konkurs, viz příloha č. 7.

Rozhodnutí o úpadku musí obsahovat podstatné náležitosti, viz kapitola 2.2.6. Tímto rozhodnutím soud ustanovil insolvenčního správce a stanovil datum, ke kterému nastávají účinky rozhodnutí o úpadku.

Rovněž byla soudem stanovena propadná lhůta pro přihlašování pohledávek. Věřitele, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky ve lhůtě od zahájení insolvenčního řízení, tak mohou učinit ve lhůtě 30 dnů od zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku, tj. do 30. srpna 2012.

4.2.2 Přihlášení pohledávek a jejich přezkum

Věřitel přihlásil do insolvenčního řízení 11 pohledávek, viz příloha č. 8. Jedná se o pohledávky nezajištěné a přihlašované hromadně.

Výše jistiny činila dohromady 69 972 Kč. S pohledávkami bylo také přihláшено příslušenství pohledávek vyplývajících z občanského zákoníku. Jejich výše byla dle nařízení vlády, kterým se stanoví výše úroků a poplatků z prodlení, vyčíslena na 4 350,5 Kč.

Pro názornost je zde uveden výpočet úroků z prodlení u náhodně vybrané pohledávky, a to č. 31045. K prodlení došlo dne 25. března 2011, tudíž platí pro výpočet úroků REPO sazba 0,75 % platná v období 1. července 2010 až 1. ledna 2011. Tato REPO sazba se poté zvýší o 7% bodů. Celkový úrok z faktury byl stanoven na částku 1 404,69 Kč, viz tab. 4.1.

Tab. 4.1 Výpočet úroků z prodlení u pohledávky č. 31045

Faktura			31045		
Výpočet úroků z částky			13 392 Kč		
Datum splatnosti			25. 3. 2011		
Rozhodnutí o úpadku)			31. 7. 2012		
Od	Do	Počet dnů	REPO sazba ČNB	Úrok	Částka za období
26. 3. 2011	31. 7. 2012	494	0,75 %	7,75 %	1 404,69 Kč
				Celkem úrok	1 404,69 Kč
				Celkem	14 479,69 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování.

Celková výše nezajištěných pohledávek včetně příslušenství činila částku ve výši 74 322,50 Kč.

Pohledávka věřitele byla přihlášena dne 30. srpna 2012. Byla teda přihlášena v zákonné lhůtě, a tudíž podléhá přezkumnému řízení.

Po přezkoumání pohledávek insolvenčním správcem nebyly zjištěny žádné vady a neúplnosti přihlášky a byly uznány v plné výši. Insolvenční správce je zapsal na seznam přihlášených pohledávek a dne 30. srpna 2012 tento seznam doručil insolvenčnímu soudu, viz příloha č. 9. Současně, také přiřadil věřiteli č. 22 a č. přihlášky P22.

Ze zápisu o přezkumném jednání je zřejmé, že přihláška věřitele č. P22 byla **přezkoumána a uznána**, viz příloha č. 10.

4.3 Účetní a daňové souvislosti insolvenčního řízení

S přihlášením pohledávek do insolvenčního řízení se naskýtá věřiteli možnost využít mechanismy, díky kterým si může snížit svoji daňovou povinnost vzniklou z neuhrazených pohledávek. Jedná se o tvorbu opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení a opravu DPH.

4.3.1 Tvorba opravných položek za dlužníky v insolvenčním řízení

Podle zákona o rezervách došlo ke splnění všech podmínek pro tvorbu opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení. Věřitel o vzniklých pohledávkách účtoval ve výnosech, nejedná se o promlčené pohledávky ani o pohledávky vyloučené z tvorby zákonných opravných položek. Současně také věřitel ve stanovené lhůtě tyto pohledávky přihlásil do insolvenčního řízení.

Obr. 4.4 Tvorba opravné položky dle § 8 zákona o rezervách

* GENOVA-SERVIS s.r.o.

* 31.10.2012

* 19:27 hod

Kalendářní rok [2012]

*** HLAVNÍ KNIHA - období [10-12] ***

za účty [391000,558000]

Strana: 1

Finance 23.01

\$KNIHA01.LMA

391000 - OPRAVNA POLOZKA K POHLEDAVKAM

MD

DAL

Počáteční stav na začátku roku

0,--

3.422,--

Počáteční stav na začátku měsíce

0,--

0,--

SUAU-r OBDOBÍ DOKLAD FAKTURA DATUM SUAUS MD DAL Typ Popis účetního případu

391000 2012-10 1007 2011 18.10.12 558000 3.422,-- 0,-- UA+ rozpuštění OP20% 2011 Haneke,

391000 2012-10 1008 2012 18.10.12 558000 0,-- 69.972,-- UA+ OP 100% ZoR Haneke,

MD

DAL

Měsíční obraty

3.422,--

69.972,--

Celkové obraty

3.422,--

69.972,--

Zůstatek

0,--

69.972,--

=====

558000 - Záonné opravné položky

MD

DAL

Počáteční stav na začátku roku

0,--

0,--

Počáteční stav na začátku měsíce

0,--

0,--

SUAU-r OBDOBÍ DOKLAD FAKTURA DATUM SUAUS MD DAL Typ Popis účetního případu

558000 2012-10 1007 2011 18.10.12 391000 0,-- 3.422,-- UA- rozpuštění OP20% 2011 Haneke,

558000 2012-10 1008 2012 18.10.12 391000 69.972,-- 0,-- UA- OP 100% ZoR Haneke,

MD

DAL

Měsíční obraty

69.972,--

3.422,--

Celkové obraty

69.972,--

3.422,--

Zůstatek

66.550,--

0,--

=====

Zdroj: Výstup ze softwaru Finance.

Může být tedy vytvořena opravná položka ve výši 100 % rozvahové hodnoty pohledávek. V tomto případě lze vytvořit opravnou položku ve výši 69 972 Kč. Je nutné zdůraznit, že lze tvořit opravnou položku do výše jistiny uvedené v přihlášce pohledávky, tudíž pouze jen 69 972 Kč.

Jelikož byly k těmto pohledávkám v předchozím roce vytvořeny zákonné opravné položky dle § 8a zákona o rezervách ve výši 3 422 Kč, viz kapitola 4.1.1, musí tvorbě nové opravné položky předcházet jejich rozpuštění. To se provede účetním zápisem na stranu MD účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám a stranu D účtu 558 – Tvorba a zaúčtování zákonných opravných položek v provozní činnosti.

Tvorba nové 100% opravné položky se provede pouze opačným zápisem ve výši 69 972 Kč, viz obr. 4.4. Bylo by vhodné pro účtování jednotlivých druhů opravných položek zvolit vhodnou analytickou evidenci, která by poskytovala lepší přehled.

Tímto krokem si věřitel dočasně zahrnul do daňových nákladů celou hodnotu pohledávky a tím tak eliminoval zdanitelný výnos, vzniklý v minulých letech.

4.3.2 Oprava výše DPH

Věřitel využil také opravy výše daně za dlužníky v insolvenčním řízení, kterou upravuje § 44 zákona o DPH. Tato úprava spočívá ve snížení DPH, které bylo ke dni zdanitelného plnění odvedeno. Aby však opravu mohl provést, musí u každé pohledávky zjistit, zda jsou splněny podmínky:

- dlužník je v insolvenčním řízení a soud na něj prohlásil konkurs,
- věřitel přihlásil svoji pohledávku nejpozději ve lhůtě stanovené rozhodnutím o úpadku a v rámci přezkumného řízení byla pohledávka zjištěna,
- pohledávka vznikla v době delší než 6 měsíců přede dnem rozhodnutím o úpadku,
- neuplynuly 3 roky od konce zdaňovacího období, ve kterém se uskutečnilo původní zdanitelné plnění,
- věřitel a dlužník nejsou spojenými osobami,
- dlužník je stále plátcem DPH,
- byl doručen dlužníkovi daňový doklad.

Tyto podmínky splnily všechny pohledávky, kromě pohledávky č. 32092, u které nebyla dodržena podmínka vzniku v době delší než 6 měsíců přede dnem rozhodnutí o úpadku. Pohledávka vznikla dne 1. června 2012 a soud rozhodl o úpadku dne 31. července 2012. U této pohledávky oprava DPH prováděna nebude.

Věřitel dne 18. prosince 2012 informoval dlužníka o uplatněné opravě výše daně, viz příloha č. 11. Současně mu zaslal daňové doklady, které obsahují veškeré předepsané náležitosti, viz příloha č. 12. K tomuto dni také provedl opravu daně.

K účtování opravy si věřitel vytvořil analytický účet 648 300 – Ostatní provozní výnosy, na kterém opravu DPH zaúčtoval. Oprava byla provedena účetními zápisy na stranu MD účtu 343 – Daň z přidané hodnoty a na stranu D vytvořeného analytického účtu.

Obr. 4.5 Oprava DPH

```

*****
* Uživatel : GENOVA-SERVIS s.r.o.                               Finance 23.01_*
* Datum : 18.12.2012                                           10 Opis pořízených dokladů - položkový      Strana : 1 *
* Čas : 19:36 Hod.                                             SW-Bel(c)2011_*
*****
DOKLAD DAT.VYST   FAKTURA TEXT PLATBY          SUAUr      MDr      DALr SUAUs  STŘED VÝKN STRJ POZEM ZAKZ
31045 18.12.12    31045 Oprava DPH podle §44/1: 31045. 343500  2.232,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31050 18.12.12    31050 Oprava DPH podle §44/1: 31050. 343500    620,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31153 18.12.12    31153 Oprava DPH podle §44/1: 31153. 343500    372,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31184 18.12.12    31184 Oprava DPH podle §44/1: 31184. 343500   3.000,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31198 18.12.12    31198 Oprava DPH podle §44/1: 31198. 343500    390,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31202 18.12.12    31202 Oprava DPH podle §44/1: 31202. 343500    736,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31206 18.12.12    31206 Oprava DPH podle §44/1: 31206. 343500    248,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31211 18.12.12    31211 Oprava DPH podle §44/1: 31211. 343500    248,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
31213 18.12.12    31213 Oprava DPH podle §44/1: 31213. 343500   3.200,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
32002 18.12.12    32002 Oprava DPH podle §44/1: 32002. 343500    360,00    0,00 648300  0  0  0  0  0
===== 11.406,00 ===== 0,00 =====
*****
* Vystavil :           Schválil :           Kontroloval :           Dne :           *
*****

```

Zdroj: Výstup ze softwaru Finance.

Výše opravy DPH vychází z opravných daňových dokladů vystavených k jednotlivým fakturám. Celková hodnota provedené opravy byla vyčíslena na 11 406 Kč, viz obr. 4.5.

V daňovém přiznání se tato oprava promítne se záporným znaménkem do ř. 1 a sloupce daň na výstupu, viz obr. 4.6. Současně tuto částku uvede orientačně do ř. 33.

Obr. 4.6 Daňové přiznání k DPH

I. Zdanitelná plnění		ř.	Základ daně	Daň na výstupu
Dodání zboží nebo poskytnutí služby s místem plnění v tuzemsku (např. § 13, § 14, § 8)	základní	1		- 11406
	snížená	2		

III. Doplnující údaje			
Oprava výše daně u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení (§ 44)	Věřitel	33	11 406
	Dlužník	34	

Zdroj: Vlastní zpracování.

Je-li věřitel čtvrtletní plátcem daně, zohlední tuto změnu v daňovém přiznání k DPH podanému nejpozději k datu 25. ledna 2013.

4.4 Shrnutí dopadu na základ daně v letech 2011 a 2012

V této části dojde ke shrnutí toho, jak daňové mechanismy ovlivnily v letech 2011 a 2012 ZD a daňovou povinnost věřitele. Důležité je však připomenout, že pro stanovení výsledků se bude vycházet pouze ze skutečností týkajících se neuhrazených pohledávek.

V roce 2011 zahrnul věřitel do výnosů částku 55 230 Kč, viz tab. 4.2. V tomto roce vytvořit také k pohledávkám opravnou položku dle § 8a zákona o rezervách ve výši 3 422 Kč, kterou si zahrnul dle § 24 odst. 2 písm. i) zákona o daních z příjmů do daňových nákladů. Tím snížil výnosy a dosáhl tak výsledku hospodaření ve výši 51 808 Kč. Pokud by se předpokládalo, že by se výsledek hospodaření při transformaci na ZD nijak neupravoval, došlo by k jeho zdanění ve výši 19 %. Daň by se stanovila jako součin ze zaokrouhleného ZD na celé tisícikoruny dolů a sazby daně. Její výše by za rok 2011 činila 9 690 Kč.

Tab. 4.2 Dopad na ZD v letech 2011 a 2012

	Rok	
	2011	2012
Výnosy		
602 - Tržby za prodej služeb	55 230 Kč	3 080 Kč
648 300 - Oprava DPH podle § 44	-	11 406 Kč
<i>Výnosy celkem</i>	55 230 Kč	14 486 Kč
Náklady	2011	2012
558 - Opravná položka dle § 8a	3 422 Kč	-
558 - Zrušení položky dle § 8a	-	- 3 422 Kč
558 - Opravná položka ve výši 100 % za dlužníky v insolvenčním řízení	-	69 972 Kč
<i>Náklady celkem</i>	3 422 Kč	66 550 Kč
<i>Výsledek hospodaření</i>	51 808 Kč	-52 064 Kč
ZD	51 808 Kč	- 52 064 Kč
Sazba daně	19 %	
Daň	9 690 Kč	

Zdroj: Vlastní zpracování.

V roce 2012 byly výnosy z pohledávek ve výši 3 080 Kč. Současně byla v tomto roce provedena oprava výše DPH ve výši 11 406 Kč. Celková výše činila 14 486 Kč. Jelikož bylo v roce 2012 zahájeno insolvenční řízení, využil věřitel tvorby opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení a vytvořil opravnou položku ve výši 69 972 Kč. Vytvoření nové položky předcházelo zrušení „staré“ opravné položky vytvořené dle § 8a zákona o rezervách ve výši

3 422 Kč. Toto zrušení se promítlo do nákladů s mínusem. Celkové náklady pak činily 66 550 Kč.

Porovnáním nákladů a výnosů vznikla za rok 2012 ztráta ve výši 52 064 Kč. Pro účely této práce můžeme předpokládat, že vzniklá ztráta by byla konečným výsledkem hospodaření věřitele a při transformaci na ZD by nebyla nijak upravována. Jednalo by se tedy o daňovou ztrátu a věřitel by si o její výši mohl dle § 34 odst. 1 zákona o daních z příjmů snížit v následujících 5 letech svůj ZD.

Tab. 4.3 Dopad na DPH

	2011		2012	
	ZD	Daň na výstupu	ZD	Daň na výstupu
DPH na výstupu z tržeb	55 230 Kč	11 046 Kč	3 080 Kč	616 Kč
Oprava DPH dle § 44	-	-	-	-11 406 Kč

Sazba daně	20 %	20 %
Výsledná DPH	11 046 Kč	-10 790 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování.

V oblasti DPH došlo k následujícím skutečnostem. V roce 2011 vzniklo z pohledávek zdanitelné plnění ve výši 55 230 Kč. Z něj byla stanovena daň na výstupu ve výši 11 046 Kč. V roce 2012 byla přiznána daň na výstupu ve výši 616 Kč z pohledávek vzniklých v roce 2012. Současně byla také v tomto roce provedena oprava výše DPH, která snížila daň na výstupu, čímž vznikl nadměrný odpočet ve výši 10 790 Kč. Ten se dle § 105 zákona o DPH věřiteli vrátí bez žádosti do 30 dnů od vyměření nadměrného odpočtu.

4.5 Modelové dokončení

Jelikož nebylo ještě soudem vydáno rozvrhové usnesení, nelze přesně stanovit kolik nebo zda vůbec budou pohledávky věřitele uspokojeny. Lze předpokládat, že mohou nastat tři situace. První situací může být to, že by věřitel využil možnosti postoupení.

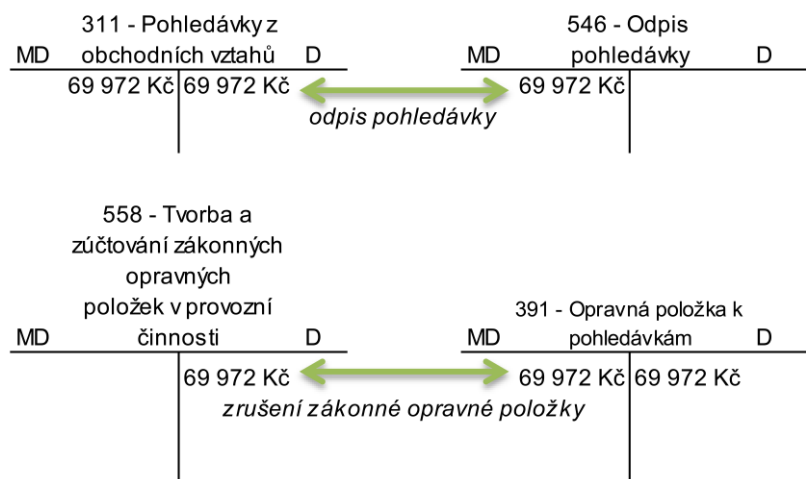
Druhá a třetí situace se odvíjí od výsledku insolvenčního řízení. Věřitel obdrží část úhrady přihlášených pohledávek nebo neobdrží nic. K této situaci může dojít, pokud bude konkurs ukončen pro nedostatek majetku dlužníka.

4.5.1 Postoupení pohledávky

Kdyby věřitel potřeboval získat finanční prostředky, mohl by pohledávky postoupit. Kdyby tak chtěl učinit a nový věřitel chtěl místo něj vstoupit do insolvenčního řízení, musel

by původní věřitel insolvenčnímu soudu předložit návrh na změnu v osobě věřitele, a soud by tento návrh musel odsouhlasit.

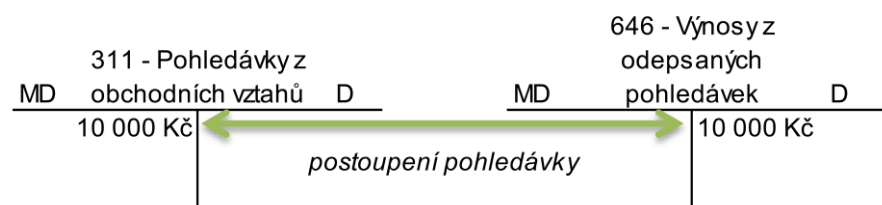
Obr. 4.7 Účtování o odpisu pohledávky a zrušení OP

Zdroj: Vlastní zpracování.

Věřitel by při postoupení provedl odpis pohledávky a zrušil by opravné položky. Odpis se provede zaúčtováním hodnoty pohledávek na nákladový účet 546 – Odpis pohledávky. Současně dojde k úbytku na účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů. Opravná položka se zruší ve prospěch nákladů, viz obr. 4.7.

Obr. 4.8 Postoupení pohledávky

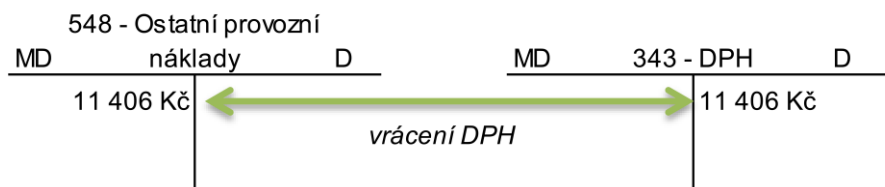
Zdroj: Vlastní zpracování.

Pro příklad může věřitel pohledávky postoupit za částku 10 000 Kč. Tento vzniklý výnos by se proúčtoval do výnosů na účet 646 – Výnosy z postoupených pohledávek. Současně také vznikne nová pohledávka, která se promítne jako přírůstek na účet 311 – Pohledávky z obchodních vztahů, viz obr. 4.8.

Postoupením vznikla ztráta ve výši 59 972 Kč. Obecně by tato ztráta byla podle § 25 odst. 1 písm. z) zákona o daních z příjmů daňově neuznatelný náklad. Podle § 24 odst. 2 písm. s) zákona o daních z příjmů je daňově uznatelná hodnota pohledávky při jejím postoupení, a to do výše příjmu plynoucí z jejího postoupení. Současně lze tento příjem navýšit o vytvořenou opravnou položku podle zákona o rezervách.

Jelikož byla v tomto případě vytvořena opravná položka za dlužníky v insolvenčním řízení, lze příjem 10 000 Kč plynoucí z jejího postoupení legitimně zvýšit o částku 59 972 Kč. Tím si zahrne věřitel do daňových nákladů celou hodnotu pohledávky.

Obr. 4.9 Vrácení DPH

Zdroj: Vlastní zpracování.

S postoupením pohledávky vzniká věřiteli povinnost dle § 44 odst. 7 zákona o DPH povinnost zvýšit daň na výstupu o částku ve výši provedené opravy. Oprava se proúčtuje na nákladový účet 548 – Ostatní provozní náklady a účet 343 – DPH, viz obr. 4.9.

4.5.2 Věřitel neobdrží úhradu

K této situaci může dojít, pokud z rozvrhového usnesení nepřípadne na věřitele žádná výše úhrady, či pokud insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka je nepostačující a konkurz zruší.

Věřitel by vyčkal na výmaz dlužníka z obchodního rejstříku a provedl by odpis pohledávky a zrušil vytvořenou 100% opravnou položku, viz obr. 4.7. Z daňového pohledu by se odpis považoval dle § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů za daňový náklad.

Jelikož by neobdržel věřitel žádnou úhradu, nevznikla by věřiteli povinnost vrátit opravenou DPH. Oblast DPH by tak zůstala beze změny.

4.5.3 Věřitel obdrží úhradu

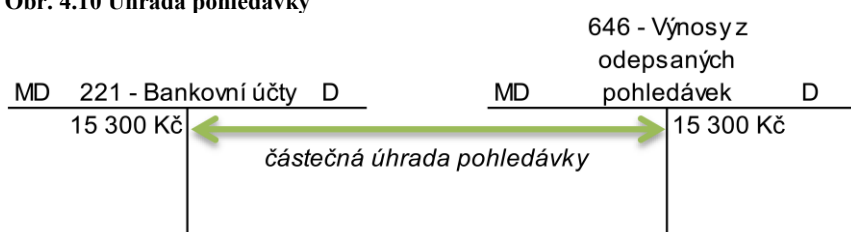
V rámci rozvrhového usnesení připadne na věřitele částka stanovená v rozvrhovém usnesení vydaným insolvenčním soudem. V praxi se pro účtování úhrady využívají dva způsoby. Principem obou je přehledné účtování úhrady týkající se malého a velkého množství pohledávek v případě částečné úhrady.

ÚČTOVÁNÍ ČÁSTEČNÉ ÚHRADY K VĚTŠÍMU MNOŽSTVÍ POHLEDÁVEK

Tento způsob účtování využije věřitel, který do insolvenčního řízení přihlásil větší množství pohledávek. Princip spočívá v zaúčtování částečné úhrady do výnosů a provedení celkového odpisu pohledávky.

Bylo by velmi pracné stanovit výši úhrady vztahující se k jednotlivým pohledávkám. Věřitel obdrží v rámci rozvrhového usnesení pouze stanovenou výši úhrady, ale nelze poznat, ke které pohledávce se výnos vztahuje. Přijatá úhrada se zaúčtuje na bankovní účet a výnosový účet 646 – Výnosy z odepsaných pohledávek. Jako výši úhrady byla stanovena pro příklad částka 15 300 Kč, viz obr. 4.10.

Obr. 4.10 Úhrada pohledávky

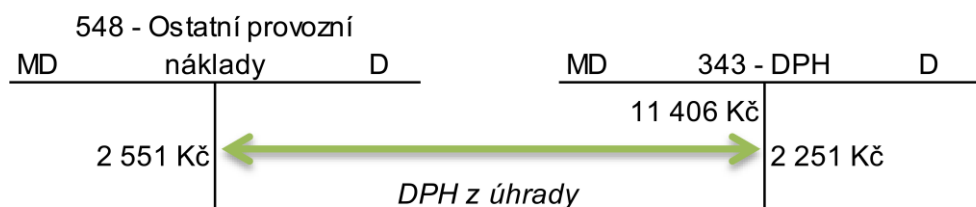
Zdroj: Vlastní zpracování.

S proúčtováním úhrady je nutné provést dále odpis pohledávky a zrušit opravné položky. Tento postup bude stejný jako na obr. 4.7. Podle § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů se odpis považuje za daňově uznatelný náklad.

V tomto případě by přijatá úhrada zasáhla i do oblasti DPH. Jelikož věřitel využil možnosti opravy DPH a snížil svou daň na výstupu o 11 406 Kč, viz 4.5, vzniká mu povinnost přiznat z přijaté úhrady DPH.

Z úhrady 15 300 Kč bylo stanoveno DPH ve výši 2 251 Kč, a to postupem uvedeným v kapitole 3.2.3. Výpočet byl proveden základní sazbou daně platnou v době, kdy vzniklo zdanitelné plnění, tj. 20 %. Stanovená daň se proúčtuje na nákladový účet 548 – Ostatní provozní náklady a účet 343 – DPH, viz obr. 4.11.

Obr. 4.11 DPH z úhrady

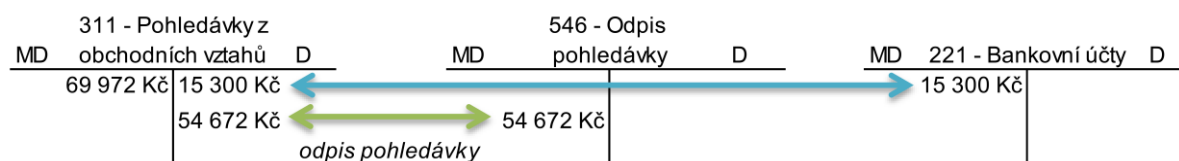
Zdroj: Vlastní zpracování.

Tento postup by mohl případně uplatnit i věřitel GENOVA-SERVIS s.r.o., jelikož hromadně přihlašoval 11 pohledávek.

ÚČTOVÁNÍ ČÁSTEČNÉ ÚHRADY K MENŠÍMU MNOŽSTVÍ POHLEDÁVEK

Druhý způsob volí věřitel, u něhož lze snadno úhradu přiřadit ke konkrétním pohledávkám. Princip je podobný, akorát se úhrada neproučtuje do výnosů, ale dojde ke snížení pohledávek na účtu 311 – Pohledávky z obchodního styku. Zároveň dojde k přírůstku finančních prostředků na účtu 221 – Bankovní účty. Tento krok je v obr. 4.12 znázorněn modrou šipkou.

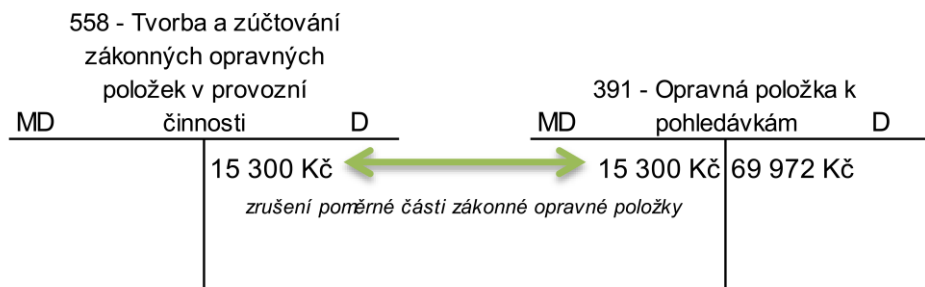
Obr. 4.12 Účtování úhrady a odpisu pohledávky

Zdroj: Vlastní zpracování.

V procentuální výši podle výše úhrady se rozpustí i opravná položka. Jelikož věřitel vytvořil k pohledávkám 100% opravnou položku za dlužníky v insolvenčním řízení, bude se rozpouštět opravná položka ve výši úhrady, viz obr. 4.13. Kdyby vytvořil opravnou položku nižší než 100 %, musel by se zjistit poměr úhrady k celkové výši pohledávek.

Obr. 4.13 Zrušení poměrné části opravné položky

Zdroj: Vlastní zpracování.

Zbytek neuhrazených pohledávek evidovaných ve výši 54 672 Kč na účtu 311 – Pohledávky z obchodního styku musí věřitel odepsat. Tento krok je znázorněn na obr. 4.12 zelenou šipkou. Současně musí zrušit i zbytek zákonné opravné položky v uvedené výši. To se provede ke dni výmazu dlužníka z obchodního rejstříku.

Zároveň také dojde k úhradě DPH z přijaté úhrady. V tomto případě bude tato výše stejná jak u předchozího způsobu účtování, tj. 2 551 Kč a účtování bude stejné jako na obr. 4.11.

4.6 Shrnutí modelového dokončení

Pokud by došlo k postoupení pohledávek, byl by výsledek hospodaření v roce 2013 ztrátový. Celkové výnosy by byly dosaženy v částce 10 000 Kč. Do nákladů by se promítlo odepsání pohledávky ve výši 69 972 Kč. Současně by se zrušila 100% opravná položka vytvořená za dlužníky v insolvenčním řízení. V tomto případě se vzniklá ztráta z postoupení pohledávky ve výši 59 972 Kč považuje za daňový náklad, jelikož si věřitel dle § 24 odst. 2 písm. s) zákona o daních z příjmů mohl zvýšit příjem 10 000 Kč plynoucí z postoupení o vytvořenou opravnou položku.

Tab. 4.4 Dopad na ZD v letech 2011 a 2012 a postoupení pohledávek v roce 2013

Výnosy	Rok		
	2011	2012	2013
602 - Tržby za prodej služeb	55 230 Kč	3 080 Kč	-
648 300 - Oprava DPH podle § 44	-	11 406 Kč	-
646 - Výnosy z odepsaných pohledávek	-	-	10 000 Kč
<i>Výnosy celkem</i>	55 230 Kč	14 486 Kč	10 000 Kč

Náklady			
546 - Odpis pohledávky	-	-	69 972 Kč
548 300 - Zrušení opravy DPH dle § 44	-	-	11 406 Kč
558 - Opravná položka dle § 8a	3 422 Kč	-	-
558 - Zrušení položky dle § 8a	-	- 3 422 Kč	-
558 - Opravná položka ve výši 100 % za dlužníky v insolvenčním řízení	-	69 972 Kč	-
558 - Zrušení opravné položky ve výši 100 % za dlužníky v insolvenčním řízení	-	-	- 69 972 Kč
<i>Náklady celkem</i>	3 422 Kč	66 550 Kč	11 406 Kč

<i>Výsledek hospodaření</i>	51 808 Kč	- 52 064 Kč	- 1 406 Kč
-----------------------------	-----------	-------------	------------

Zdroj: Vlastní zpracování.

S postoupením pohledávky je povinen věřitel dle § 44 odst. 7 zákona o DPH zvýšit DPH na výstupu o částku ve výši provedené opravy, tj. 11 406 Kč. Pokud by se jednalo jen o postoupení, došlo by k dodanění pouze úhrady plynoucí z postoupení ve výši 10 000 Kč. Jelikož se do nákladů promítlo zrušení opravy DPH, vznikla ztráta ve výši 1 406 Kč.

V případě úpravy účetnictví podle výsledku insolvenčního řízení by se skutečnosti promítly do ZD následovně, viz obr. 4.5. V případě, že by věřitel neobdržel žádnou úhradu,

provedl by se pouze odpis pohledávky a zrušila opravná položka. Tyto operace by neměly žádný vliv na ZD.

Tab. 4.5 Dopad na ZD v letech 2011, 2012 a v roce 2013 podle výsledku insolvenčního řízení

	Rok		Rok 2013		
	2011	2012	žádná úhrada	úhrada k většímu množství pohledávek	úhrada k menšímu množství pohledávek
Výnosy					
602 - Tržby za prodej služeb	55 230 Kč	3 080 Kč	-	-	-
648 300 - Oprava DPH podle § 44	-	11 406 Kč	-	-	-
646 - Úhrada podle výsledku IŘ	-	-	-	15 300 Kč	-
<i>Výnosy celkem</i>	55 230 Kč	14 486 Kč	0 Kč	15 300 Kč	0 Kč

Náklady					
546 - Odpis pohledávky	-	-	69 972 Kč	69 972 Kč	54 672 Kč
548 300 - DPH z úhrady	-	-	-	2 551 Kč	2 551 Kč
558 - Opravná položka dle § 8a	3 422 Kč	-	-	-	-
558 - Zrušení položky dle § 8a	-	-3 422 Kč	-	-	-
558 - Opravná položka ve výši 100 % za dlužníky v insolvenčním řízení	-	69 972 Kč	-	-	-
558 - Zrušení opravné položky ve výši 100 % za dlužníky v insolvenčním řízení	-	-	-69 972 Kč	-69 972 Kč	-69 972 Kč
<i>Náklady celkem</i>	3 422 Kč	66 550 Kč	0 Kč	2 551 Kč	-12 749 Kč

Výsledek hospodaření	51 808 Kč	-52 064 Kč	0 Kč	12 749 Kč	12 749 Kč
-----------------------------	-----------	------------	------	-----------	-----------

Zdroj: Vlastní zpracování.

Pokud by došlo k úhradě směřující k většímu či menšímu množství pohledávek byl by dopad na ZD v obou případech stejný, lišil by se pouze princip promítnutí částek do nákladů a výnosů. Výsledek hospodaření by byl ve výši 12 749 Kč. Pokud by se tento výsledek při transformaci na ZD nijak neupravoval, zdanil by se po zaokrouhlení sazbou 19 %.

5 Závěr

V této diplomové práci jsem si kladla za cíl charakterizovat průběh insolvenčního řízení z pohledu věřitele a analyzovat daňové mechanismy, které může věřitel využít v insolvenčním řízení s cílem, co nejvíce eliminovat daňovou povinnost vzniklou z pohledávky, která nebyla dlužníkem uhrazena.

Výhodu insolvenčního řízení lze spatřovat v jeho poměrně jednoduchém zahájení. K zahájení věřiteli postačí, aby předložil insolvenční návrh, v němž budou uvedeny skutečnosti, z nichž lze dovodit úpadek dlužníka. Dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, je zahájeno insolvenční řízení. Jako nevýhoda se však pro věřitele může jevit požadavek na označení dalších známých věřitelů. V mnoha případech se může jednat pouze o jednorázové obchodní partnery a věřiteli tak nemůže být známa síť dlužníkových dodavatelů, resp. osob, vůči nimž má splatné závazky. Tato skutečnost pak věřitele může dostat do tíživé situace, kdy bude nucen zjišťovat další věřitele dlužníka, ačkoli logicky nemá právo na přístup do jeho účetní evidence.

V praxi však také velice často docházelo ke zneužívání publicity insolvenčního řízení s cílem poškodit dlužníka. Dělo se tak prostřednictvím tzv. šikanózních insolvenčních návrhů. Jedná se o návrhy, které byly bezdůvodné nebo podávané opětovně poté, co byly odmítnuty z důvodu vad. Zákonodárce však novelou insolvenčního zákona posílil odpovědnost věřitelů za bezdůvodně podané insolvenční návrhy.

Pro věřitele je bezpochyby nepříjemné, že jeho pohledávka zůstala bez úhrady. To však není jediná nepříjemnost. Ať už je pohledávka podložena reálnou úhradou či nikoliv, je věřitel povinen ji zdanit, a to daní z příjmů právnických osob i podle zákona o DPH, který stanoví, že věřitel musí přiznat DPH ke dni uskutečnění zdanitelného plnění. Proto byly do právní úpravy implementovány mechanismy, díky kterým může dojít ke snížení daňové povinnosti vzniklé právě z neuhrazených pohledávek.

Principem prvního mechanismu je zahrnutí hodnoty pohledávky do daňových nákladů s cílem eliminovat vzniklý výnos z pohledávky. Hodnotu pohledávky lze do daňových nákladů zahrnout dočasně prostřednictvím opravných položek tvořených podle zákona o rezervách. Jejich výše se liší podle toho, zda byla pohledávka přihlášena v insolvenčním řízení či nikoliv. U pohledávek, které nejsou uplatňovány v insolvenčním řízení, se tvoří opravné položky postupně a hodnota pohledávky se zcela promítne do daňových nákladů

až v horizontu 3 let. Specifickou tvorbu představuje tvorba opravné položky k nepatrným pohledávkám. Jde o pohledávky, jejichž hodnota nepřesáhla 30 000 Kč. K těmto pohledávkám lze po uplynutí jednoho roku po splatnosti vytvořit 100% opravnou položku bez nutnosti přihlašovat pohledávku do insolvenčního řízení.

Okamžikem přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení tvoří věřitel opravné položky za výhodnějších podmínek. Zákon o rezervách umožňuje vytvořit opravnou položku u pohledávek za dlužníky, na které bylo zahájeno insolvenční řízení. Výhodou této opravné položky je to, že věřitel může jednorázově zahrnout do daňových nákladů opravnou položku ve výši 100 % hodnoty pohledávky a může tak učinit jednorázově, zatímco u časových opravných položek tak činí postupně.

Hodnota pohledávky lze zahrnout do daňových nákladů i trvale, a to prostřednictvím jejího odpisu, jehož důvod splňuje podmínky zákona o daních z příjmů. Skončí-li pro věřitele insolvenční řízení tak, že nedostane žádnou nebo pouze částečnou úhradu, může si alespoň odpis pohledávky uznat do daňových nákladů.

Opravná položka tvořená za dlužníky v insolvenčním řízení má také svůj význam při postoupení pohledávky. Výsledkem této transakce je většinou ztráta, kterou však lze díky 100% opravné položce zahrnout do daňových nákladů.

Dalším mechanismem je oprava výše DPH za dlužníky v insolvenčním řízení. Toto opatření bylo implementováno do zákona o DPH v dubnu 2011. Cílem je pomoci firmám, jejichž cash-flow snižují nedobytné pohledávky za podniky v platební neschopnosti, udržet životaschopnost firem a překonání současné negativní ekonomické situace. Principem je snížení přiznaného DPH na výstupu ze zdanitelného plnění vzniklého z neuhrazených pohledávek.

Z daňového pohledu má insolvence nezastupitelné místo v systému zdanění výnosů daní z příjmů právnických osob a DPH. Z hlediska DPH představuje insolvence dlužníka jedinou možnost, jak získat zpět částku DPH, která byla plátcem odvedena správci daně a dlužníkem nebyla nikdy uhrazena. Také z pohledu daně z příjmů právnických osob představuje insolvence dlužníka možnost uplatnit ztráty z pohledávek do daňově uznatelných nákladů bez ohledu na tříletý test, který obecně platí pro pohledávky, u kterých je vedeno soudní řízení. Zvláštní režim se uplatní pouze pro pohledávky do 30 000 Kč.

V následujících letech se neočekává radikální změna ve vývoji insolvence v České republice. Měl by se pouze zpomalit nárůst počtu podaných insolvenčních návrhů. To, že se situace v podnikatelském prostředí v České republice zhoršila, potvrzuje i fakt, že se do úpadku dostávají i obratově větší a veřejnosti známé společnosti. V letošním roce se do insolvence dostala např. společnost Zlínstav a.s. nebo farma mediálně známého herce Bolka Polívky.

Seznam použité literatury

ODBORNÁ LITERATURA A ČASOPISY

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

BAŘINOVA, Dagmar. *Konkurz v otázkách a odpovědích*. Praha: ASPI Publishing, 2004. 128 s. ISBN 80-7357-043-2.

BAŘINOVÁ, Dagmar. *Konkurzní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2006. 172 s. ISBN 80-247-0909-0.

BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. 1. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7273-159-6.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů*. 1. vyd. Ostrava: Ediční středisko VŠB-TU Ostrava, 2009. 215 s. ISBN 978-80-248-2149-8.

KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 1056 s. ISBN 80-717-9595-7.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. 394 s. ISBN 978-80-7201-780-5.

SCHÖNFELD, Jaroslav. *Moderní pohled na oceňování pohledávek: problém aktiv zvláště v insolvenčním řízení*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2011. 169 s. ISBN 978-80-7400-302-8.

TERRA, Ben a Peter WATTEL. *European Tax Law*. 6th Edition. Alphen: Wolters Kluwer, 2012. 634 s. ISBN 978-90-411-3877-4.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. 712 s. ISBN 978-807-2018-420.

ZÁKONY A VYHLÁŠKY

České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

Důvodová zpráva zákona č. 47/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva zákona č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon

č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=6&T=604>

Předpis č. 142/1994 Sb. Nařízení vlády, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

JUDIKATURA A KOORDINAČNÍ VÝBORY

Informace Generálního finančního ředitelství, Sekce 3, odbor Nepřímých daní, ze dne 22. 7. 2011, č.j. 23024/11-3210-010165

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. května 2010, sp. zn. 33 Cm 2/2010

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. prosince 2010, č.j. 8 Afs 54/2010-155

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2011, sp. zn. 29 NSČR 23/2010

Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 18. 3. 2009

Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 20. 5. 2009

Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 30. 3. 2011

ELEKTRONICKÉ A OSTATNÍ PUBLIKACE

Aktuální informace publikované Creditreform Česká republika. *Creditreform.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z:
<http://web.creditreform.cz/cs/content/press/information/index.jsp>

BENEŠOVÁ, Kamila. Oprava základu daně z přidané hodnoty u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení v účetnictví věřitele a dlužníka. In: *BVM Audit* [online]. 2011 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.bvmaudit.cz/?q=cs/node/42>

BOHUTÍNSKÁ, Jana. Insolvenční zákon je zneužíván v konkurenčním boji. Stopkou je chystaná novela. In: *Podnikatel.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-02]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/insolvencni-zakon-je-zneuzivan-v-konkurencnim-boji-stopkou-je-chystana-novela/>

COOPER PRESS, s.r.o. *Konkursní noviny* [online]. 2013 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/>

DŠB LAWYERS. Věřitelský insolvenční návrh: z pohledu judikatury. In: *DRV legal* [online]. 2012 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z:
http://www.drvlegal.cz/media/Newsletter/dsb_newsletter_3-2012.pdf

HANÁKOVÁ, Věra. *Dispoziční úkony dlužníka v insolvenčním řízení* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-02-25]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/134771/pravf_r/rigorozni_prace.pdf

HAVEL, Tomáš. Vracení DPH u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení. In: *Daňáři online* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34312v43805-vraceni-dph-u-pohledavek-za-dluzniky-v-insolvencnim-rizeni/>

JANDUS, Milan. *Přihlašování pohledávek a jejich přezkoumání v insolvenčním řízení* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-01-25]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/257439/pravf_m/Diplomova_prace.pdf.

KISLINGEROVÁ, Eva. Rok 2013 bude špatný, ale zlomový, říká profesorka Kislingerová. In: *Výzkum insolvence* [online]. 2013 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://vyzkuminsolvence.cz/novinky-z-prace-vedecke-ho-tymu/rok-2013-bude-spatny-ale-zlomovy-rika-profesorka-kislingerova.html>

KOZÁK, Jan. Přihlášky pohledávek, jejich přezkum a uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení. *Konkurs a vyrovnání: Insolvenční zákon krok za krokem* [online]. 2006, č. 9 [cit. 2012-12-25]. Dostupné z: <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37>

LÁNSKÝ, Lubomír a Anna BARTUŇKOVÁ. Nepatrný konkurs jako zjednodušený způsob řešení úpadku dlužníka konkursem. *Epravo.cz* [online]. 2008, č. 53159 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nepatrný-konkurs-jako-zjednodusený-zpusob-resení-upadku-dluznika-konkursem-53159.html>

LUKÁŠOVÁ, Miriam. Jak na postoupení pohledávek. Tady je podrobný účetní návod. In: *Podnikatel.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-25]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/jak-na-postoupeni-pohledavek-tady-je-podrobny-ucetni-navod/>

MÜLLER, Tomáš. *Postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení* [online]. Praha, 2011 [cit. 2013-03-20]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta právnická. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/4/2/15.pdf>.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Insolvenční zákon* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvenzni-pravo.html>

Oprava výše daně u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení § 44 a § 46 – od 1. 4. 2011. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-01-21]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/DANE_DPH_od_01042011_Oprava_vyse_dane_u_pohledavek_z_dluhniky_v_insolvencnim_rizeni.pdf

PATOČKOVÁ, Martina. Změna zákona zvýhodnila v insolvenci vybrané věřitele, trátí na tom stát. In: *I.dnes.cz: Ekonomika* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/zmena-zakona-zvyhodnila-v-insolvenci-vybrane-veritele-trati-na-tom-stat-14p-/ekonomika.aspx?c=A110828_192927_ekonomika_abr

PETROVSKÁ, Natálie. Změna v osobě věřitele v rámci probíhajícího insolvenčního řízení. *Epravo.cz* [online]. 2012, č. 80533 [cit. 2013-03-02]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmena-v-osobe-veritele-v-ramci-probihajiciho-insolvencniho-rizeni-80533.html>

PILAŘOVÁ, Ivana. Účetní a daňový pohled na pohledávky po lhůtě splatnosti - účetní a zákonné opravné položky. In: *Účetní kavárna: čerstvé informace a horké diskuze* [online]. 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d28525v35676-ucetni-a-danovy-pohled-na-pohledavky-po-lhute-splatnosti-ucetni-a/>

PLEŠINGER, Tomáš. Oprava DPH u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení. *Fučík & partneři: Auditori - daňoví poradci* [online]. 2011. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/odborny-clanek/139/oprava-dph-u-pohledavek-za-dluhniky-v-insolvencnim-rizeni/>

RŮŽIČKA, Michal. Nejvyšší soud ČR k vadám insolvenčního návrhu. *Epravo.cz* [online]. 2011, č. 78279 [cit. 2013-03-02]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nejvyssi-soud-cr-k-vadam-insolvencniho-navrhu-78279.html>

SERVUS, Stanislav. Insolvenční rejstřík - zbraň v rukou věřitelů. In: *Euro.e15.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/profit/insolvencni-rejstrik-zbran-v-rukou-veritelu-894919>

SUM, Tomáš. Stavení promlčecí lhůty. *Epravo.cz* [online]. 2005, č. 36534 [cit. 2013-03-27]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/staveni-promlceci-doby-36534.html>

ŠEVČÍK, Daniel. Právní dopady oprav výše dph u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení na majetkovou podstatu – zmatečnost informace gř k aplikaci § 44 zdph ze dne 22. 7. 2011. *Daniel Ševčík: insolvenční správce* [online]. 2011, [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.insolvence-sevcik.cz/novinky/detail/pravni-dopady-oprav-vyse-dph-u-pohledavek-za-dluzniky.htm>

ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. In: *Wolters Kluwer Česká republika: Právnícké fórum* [online]. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: [http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=%20\\$type=12&search_results_page=2](http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=%20$type=12&search_results_page=2)

Seznam zkratek

ČNB	Česká národní banka
D	dal
DPH	daň z přidané hodnoty
IŘ	insolvenční řízení
MD	má dáti
NSČR	Nejvyšší soud České republiky
OP	opravná položka
VVŠ	veřejná vysoká škola
VZP ČR	Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky
ZD	základ daně

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona; bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. dubna 2013

.....
jméno a příjmení studenta